

ת"פ 426/09 - מדינת ישראל נגד אהוד אולמרט

בית המשפט המחוזי בירושלים

ת"פ 426-09

לפני: כבוד השופט יעקב צבן, סגן נשיא
כבוד השופט משה סובל
כבוד השופטת רבקה פרידמן-פלדמן

המאשימה	מדינת ישראל
נגד הנאשם	ע"י עו"ד אורי קורב, עו"ד יעל שניידר, עו"ד שמוליק ברזילי, עו"ד סיגל בלום
	אהוד אולמרט
	ע"י עו"ד אלי זהר, עו"ד איל רוזובסקי, עו"ד אמירה אמרה, עו"ד ליאת ארזי, עו"ד איילת בר, עו"ד בת חן ליפסקי

הכרעת דין (משלימה)

השופט יעקב צבן:

1. **בכתב האישום** שהוגש ביום 30.8.2009 נכללו ארבעה אישומים.

פרקים א-ה לאישום השני עוסקים ב"פרשת טלנסקי", ונטען בהם כי הנאשם, אהוד אולמרט, קיבל מטלנסקי טובות הנאה כספיות אסורות וכי פעל למען טלנסקי בניגוד עניינים חריף. עוד נטען, כי כספים שקיבל מטלנסקי וכספים נוספים החזיק במזומן בהסתר אצל עו"ד אורי מסר והשמיט כספים אלה מהדוחות וההצהרות למבקר המדינה. על כן יוחסו לנאשם עבירות של מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

2. בהכרעת הדין מיום 10.7.2012 נקבע כי מאז 1993 ועד 2002 טלנסקי תרם והעביר לאהוד אולמרט סכומי כסף בסך של כ-600,000 דולר (חלק קטן מבני משפחת טלנסקי). כמו כן נקבע כי בתקופה בה שימש שר התעשייה והמסחר העביר טלנסקי לנאשם כספים במזומן לשתי מטרות, "האחת, סכומי כסף קטנים יחסית, כמה מאות או אלפי דולרים, כדמי כיס וסיוע בשדרוג נסיעות לארה"ב עבור ארגונים; השנייה, תרומות שנמסרו לנאשמת [ש].

זקן] והועברו לקופה אצל אורי מסר. לא ניתן לקבוע בוודאות סכומי התרומות" (סעיף 935).

כמו כן נקבע כי טלנסקי מימן עבור הנאשם שהייה במלון בווינגטון בתאריך 14.10.2005 בסך כ-4,700 דולר וביום 23.11.2005 נתן לו מזומן בסך 15,000 דולר במלון בניו-יורק (סעיפים 940-944 להכרעת הדין). עוד נקבע כי **"מחמת הספק, לא ניתן לקבוע כי ביום 24.12.03 מסר טלנסקי עבור הנאשם סך מזומן של 72,500 דולר"** כפי שטענה המאשימה (סעיף 939 להכרעת הדין).

בשנים 2004-2005 פנה הנאשם לשלושה אנשי עסקים בעניין עסקי הקשור לטלנסקי. בהכרעת הדין נקבעו ממצאים עובדתיים מפורטים, משמעותם המשפטית וכן נותחו יסודות עבירת הפרת האמונים.

עוד נקבע בהכרעת הדין, כי בתקופה בה שימש הנאשם כשר תמ"ת, החזיק עבורו אורי מסר מעל 300,000 דולר במזומן. החזקת קופה זו הייתה ידועה רק לנאשם, שולה זקן ואורי מסר וכי בתקופת התמ"ת נכנסו ויצאו מהקופה סכומי כסף בסדרי גודל של עשרות אלפי דולרים, אך אין ראיה ברורה על מקור הכסף ועוד נקבע שם: **"אין לפנינו ראיה בכתב כי נעשה שימוש פוליטי בכספים אלה. ישנן ראיות על הוצאות מינוריות לפעולות פוליטיות שלא ניתן לקשרן ישירות לכספים שבחזקת מסר. עם זאת, גם אין לפנינו ראיה כי נעשה שימוש פרטי בכספים אלה. במצב דברים זה, ובהיות נטל הוכחת האישום רובץ על כתפי המאשימה, לא נוכל לקבל את טענתה ולקבוע במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי כי מדובר בכספים פרטיים של הנאשם, להבדיל מכספים שהוגבלו על ידי תורמיהם לשימושים פוליטיים בלבד"** (סעיף 966 להכרעת הדין).

בתחילת שנת 2006 נטל אורי מסר את שארית הקופה בסך 150,000 דולר במזומן ונתן הסכום לשולה זקן, עוזרתו הנאמנה של הנאשם. הנאשם הרחיק עצמו מהכסף הזה, לא נתן הסבר להעלמות הסכום, אף כי כבעל השליטה בכסף ידע והבין כי החזקתו וניהולו כך הם נושא בעייתי ומורכב (שם, 967). הנאשם, שר בממשלת ישראל, הגיש דו"חות למבקר המדינה ולא כלל בהם הכספים בקופה.

בהכרעת הדין - על סמך נתונים עובדתיים שנקבעו - נותחו בהרחבה העבירות שיוחסו לנאשם בפרשת טלנסקי והוא זוכה מהן מחמת הספק.

3. החלטת בית המשפט העליון

המאשימה הגישה ערעור על זיכוי של אולמרט בפרשת טלנסקי (וגם בפרשת ראשונטורס) וכן לגבי העונש שנגזר עליו בפרשת "מרכז ההשקעות". לאחר שהסתיימו הדיונים בערעור, אך טרם הכרעה בו, הושג הסכם עד מדינה עם שולה זקן

ובעקבותיו הגישה המאשימה לבית המשפט העליון ביום 27.5.2014 בקשה לגביית ראיות לפי סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982. בהחלטה מיום 6.8.2014 נאמר: "אנו קובעים כי התיק יוחזר לבית המשפט המחוזי לשם שמיעת עדותה של זקן בקשר להגשת הקלטות (באשר לקטעים ספציפיים מהם בלבד, כפי שיוסבר להלן) ובקשר להגשת היומנים, בלבד. זקן תוכל להישאל על ידי המדינה בחקירה ראשית באשר לעניינים הקשורים לקבילות ראיות אלו. כן תוכל זקן להישאל בחקירה ראשית לגבי תוכן היומנים וקטעים אלו בקלטות, ובלבד שמדובר בעניינים הקשורים קשר הדוק לחומרים אלו" (סעיף 20(א) להחלטה). הודגש כי יוגשו אך ורק הקלטות ותמלילים של הקטעים המפורטים בנספח להחלטה. בהחלטה נוספת מיום 14.8.2014 הבהיר בית המשפט העליון "כי ככל שמדובר ביומנים שהמערערת מעוניינת להציגם כראיה, הרי ניתן יהיה להציגם אך ככל שמדובר בכספים הנזכרים בהם".

עוד נקבע בהחלטת בית המשפט העליון, כי אולמרט רשאי להעלות כל טענת הגנה לרבות אי קבילות הקלטות או היומנים וכי לאחר עדות שולה זקן תינתן לאולמרט "הזדמנות להתגונן כראוי מפני הראיות החדשות" ולהביא ראיות נוספות על מנת להפריך את הטענות החדשות של התביעה (סעיף 20(ד) להחלטה).

בסעיף 20(ה) להחלטה נאמר: "לאחר אלו, על בית המשפט המחוזי לשוב ולשקול את הכרעתו באשר ל'פרשת טלנסקי' (ופרשה זו בלבד) וליתן פסק דין משלים בעניין".

4. העדים והראיות בהליך המשלים

מטעם המאשימה העידו שלושה: שולה זקן, אשר התייחסה ליומנים, להקלטות ולתוכן שבהם; רפ"ק שרונה כהן, מומחית קול של המשטרה (הגישה חוות דעת); רפ"ק קובי פורלייטר, איש מחשבים במשטרה.

מטעם ההגנה העיד מומחה מחשבים יואב זילברשטיין (הגיש חוות דעת). הנאשם לא העיד. הצדדים הגישו ראיות נוספות אליהן נתייחס לפי הצורך. ההגנה הגישה שורה של מוצגים רובם ככולם נוגעים לסוגיית הקבילות ולצד הטכני ולא המהותי.

5. עיקרי המחלוקות בין הצדדים נוגעים הן לצד הדיוני - ראיתי והן לצד המהותי.

א. קבילות היומנים.

ב. קבילות ההקלטות.

ג. משמעות הימנעות הנאשם מלהעיד בשלב זה.

ד. בהנחה שהיומנים והקלטות קבילים, האם חל שינוי בנקודת האיזון והוכח כי הכספים בקופה אינם רק כספים פוליטיים, והאם די בכך לבסס הרשעה.

6. קבילות היומנים

טענות ישירות ומסודרות נגד קבילות היומנים לא נשמעו מפי ההגנה, אולם אמירות על קבילותם נזרעו פה ושם בסיכומיה (לדוגמא עמ' 20531 שורות 28-29). בעניין זה נציין, כי סוגיית היומנים הקרויים "יומני שולה" נדונה בהרחבה בהכרעת הדין החל מסעיף 858. בסעיפים 880, 890 נקבע כי היומנים קבילים וכי הכפילויות והשינויים שיש בהם הם עניין של משקל. עם זאת, בסעיף 891 נקבע כי דפי היומן הרלוונטיים אינם יכולים לשמש ראיה כנגד הנאשם, שכן מי שרשם אותם, שולה זקן, לא העידה. עתה, משהעידה לפנינו והתייחסה לדפי היומן הרלוונטיים ולשורות הרלוונטיות, נרפא פגם זה והיומנים כולם, לרבות אלה השנויים במחלוקת, הם קבילים.

נעיר כי בסעיף 875 להכרעת הדין נקבעו תאריכי היצירה של שורות ביומן הרלוונטיות לענייננו.

קבילות ההקלטות

7. בהחלטת בית המשפט העליון נקבע כי יוגשו קלטות ותמלילים של קטעי שיחה בין שולה זקן לאהוד אולמרט, כמפורט בנספח להחלטה. בנספח מצוינות שתי שיחות: האחת מיום 19.5.2011 והשנייה מיום 28.10.2012. הקטעים המותרים הם קטעים מתוך אותן שיחות (קרי, השיחות היו ארוכות יותר ומדובר בקטעים מאותן שיחות). המקליטה הינה שולה זקן.

8. **הקלטות:** הקלטת השיחה מיום 19.5.2011 בוצעה על ידי שולה זקן במכשיר דיסק און-קי ואילו השיחה מיום 28.10.2012 הוקלטה במכשיר האייפון של הגב' זקן. ההקלטות והמכשירים נמסרו למשטרה בחודש מרץ 2014 כאשר הגב' זקן הפכה להיות עדת מדינה. מכשירי ההקלטה טופלו על-ידי איש המחשבים רפ"ק קובי פורלייטר. במזכרים שרשם ציין את תוכן המכשירים, את ספריית ההקלטות, כיצד העתיק את הקבצים וצרב לתוך תקליטורים (ת/401, ת/402, ת/404). כדי להראות את השרשרת ניתן לעיין גם ב-ת/405, ת/406, ת/407, ת/408.

בדיסק און קי בוצעו 30 הקלטות ונמחקו 16, נותרו 14. בבדיקות שהתבצעו הסתבר כי ממכשיר האייפון נמחקו 54 הקלטות, אך 27 מהן נמצאו במחשבו של נדב זקן (בנה של שולה זקן) כיוון שהאייפון סונכרן למחשב. 22 הקלטות

נמצאו באיפון.

שיחות שהוקלטו ונמצאו רלוונטיות הועברו להגנה הן לבדיקת טכנית והן לבדיקת התוכן. שיחות אלה אינן מהוות ראיה אך ניתן להיעזר בעצם קיומן לשלב של בחינת הקבילות.

המאשימה טוענת לקבילות ההקלטות בהסתמך על עדויות שולה זקן, רפ"ק שרונה כהן ממז"פ ואיש המחשבים רפ"ק פורלייטר. ההגנה נסמכת על חוות הדעת ועדות המומחה יואב זילברשטיין בטענותיה לאי קבילות ההקלטות.

9. כללי קבילות הקלטות

בפסיקה נקבעו כללים לקבילות הקלטות. פסק דין יסודי בעניין זה הינו ע"פ 869/81 **שניר ואח' נ' מדינת ישראל** פד לח(4) 169 בעמ' 194. התנאים המוקדמים הינם אלו: א. המכשיר או האמצעי ששימש להקלטה פועל כהלכה ומקליט. ב. האדם המקליט יודע להקליט. ג. ההקלטה מהימנה ונכונה. ד. לא נעשו בהקלטה שינויים בצורת הוספות או השמטות. ה. זיהוי של המדברים שקולותיהם נקלטו. ו. הדברים נאמרו מרצונו הטוב של המדבר ללא כפייה וללא פיתוי. כללים אלה אשר היו נכונים בזמנם זכו להתפתחות בפסיקה ומרכז הכובד עבר מהסוגיה הטכנית אל מהות ושלמות ההקלטה. כך נקבע בע"פ 2801/95 **קורקין נ' מדינת ישראל** (סעיף 9): **"התפתחותה של ההלכה הפסוקה בנושא זה - ככל הנראה בעקבות ההתפתחות הטכנולוגית בתחום ההקלטה - ריכזה את הטענות כנגד הקבילות הטכנית של סרט ההקלטה במסגרת 'טענת גג' כוללת, המדברת בקיומו של חשש שסרט ההקלטה אינו משקף נכונה את השיחה המוקלטת. מרכז הכובד הוסט מן הפרטים הטכניים של תקינות ההקלטה - המכשיר והסרטים - וממיומנות המקליט, אל 'שלמות' ההקלטה, כאשר פגמים וליקויים קוטעים את השיחה, אינם פוסלים מלכתחילה את קבילות הסרט אלא אם כן מותירים הם חשש שמא ההקלטה אינה מציגה תמונה אמينة של השיחה"**.

עוד נקבע בפסיקה כי כאשר יש הקלטה חלקית או לקויה שלא עקב טיפול מכוון, ההקלטה קבילה ויש לבחון משקלה (ע"פ 331/88 **חלובה נ' מדינת ישראל**).

העולה מן האמור כי בכל הקשור לצד הטכני של ההקלטות יש הגמשה ניכרת בסוגיית הקבילות. מקום בו הוכח כי התקיימה שיחה ניתנת עדיפות לצד המהותי. מקום בו הוכח כי בוצעה ההקלטה, הוצג המכשיר וזוהו הקולות, ההקלטה קבילה ואינה פסולה ויש לבחון משקלה.

10. עדות שולה זקן על ההקלטות

עמוד 5

הגב' שולה זקן העידה ארוכות בעניין ההקלטות, הן בחקירה ראשית והן בחקירה נגדית. היא ביצעה הקלטות רבות ומלבד הנאשם הקליטה שיחות ארוכות עם ידידים קרובים שלה, עם אישה שכונתה "המתקשרת" ועם אנשים נוספים. לדבריה, החליטה להקליט את הנאשם במאי 2011, במהלך הדיונים דאז בתיק זה כי התגעגעה אליו, רצתה לשמוע אותו ובשלב מסוים אמרה שההקלטה הייתה מן משחק עבודה. אחר כך הקליטה כי המשפחה לא האמינה לה על שיחותיה עם אולמרט ולבסוף אמרה כי הקליטה כי לא האמינה לאולמרט (פרוטוקול 19577). זקן הוסיפה כי בשלב מסוים התחילה להקליט כדי לדעת מה הוא רוצה בגלל שינוי הגרסאות בפרשת הוילנד ואישרה כי היו עוד הקלטות של אולמרט מלבד אלה שהוצגו בבית המשפט (19579-80). באשר לשיחה מיום 19.5.2011 העידה כי ישבה עם אולמרט בלובי של מלון "הולידי אין" וכי בבוקר אותה פגישה הנהג של אולמרט הגיע אליה עם מעטפת מזומנים ועל כן החליטה להקליט. באותו יום רצתה לשמוע ממנו על מה הוא יעיד. ההקלטה נעשתה על מכשיר דיסק און קי, אותו קיבלה כמעין צעצוע, ידעה כי לוחצים על כפתור ומקליטים והדבר פשוט (19581). גב' זקן הוסיפה כי לאחר ההקלטה הניחה את המכשיר במגרה ושכחה ממנו. עוד ציינה כי מעולם לא האזינה להקלטה זו וגם להקלטות אחרות בהן הקליטה את אולמרט. בעדותה בעמ' 19584-5 - לאחר שההקלטה הושמעה באולם בית המשפט - אישרה את מועד ההקלטה, המקום, שמות הדוברים (שולה זקן ואהוד אולמרט) וגם נתנה הסברים לתוכנה של השיחה. בהמשך עדותה הראשית ולאורך עמודים רבים התייחסה כמעט לכל שורה ולכל נושא שעלה באותה שיחה.

באשר לשיחה המוקלטת מיום 28.10.2012 העידה גב' זקן כי נפגשה עם אולמרט כיוון שסנגוריה במשפט הוילנד אמרו שיש באפשרותה להגיע להסדר טיעון ורצתה לספר זאת לאולמרט. השניים נפגשו בבית מלון "הולידי אין" או מלון "מצודת דוד" במטרה לעדכנו ולומר לו שלא תעשה דבר בלעדיו. לדבריה, הקליטה את השיחה כדי להשמיע לבני משפחתה והייתה מוכנה לקחת על עצמה דברים (עבירות), אך לא להפליל את אולמרט, כדי שהוא זה שישמור על משפחתה (עמ' 19632-3). זקן העידה כי הקליטה שיחה זאת באיפון שלה בלחיצה ועל מנת להפסיק את ההקלטה שוב לוחצים באותו מקום (19634). בהמשך העידה על כל נושא וכל שורה באותה שיחה.

בחקירה נגדית ארוכה ונוקבת נשאלה שאלות רבות הנוגעות למספר סוגיות. מדוע הקליטה את אולמרט; נשאלה רבות על הקלטות אחרות שביצעה (שאכן התקיימו והוכחו כפי שצוין לעיל); אישרה כי ההקלטה של אולמרט הייתה שלא בידיעתו (19701) ואמרה "אני לא מחקתי שום דבר מהאיפון שלי" (שם, שורה 12). חזרה ואמרה כי תחילה הקליטה כמשחק או כצעצוע וכי האחיין שלה העביר את ההקלטות מהדיסק און קי למחשב. חברה לימדה אותה איפה לוחצים כדי להקליט בדיסק און קי (19702-3). לאורך עמודים רבים נשאלה על הקלטות שנמצאו במכשירים, בין השאר של שיחות עם נבות תל צור, יאיר ביטון, אורי מנצור, אורי מסר, רואה חשבון, מתקשרת ועוד (19721-19710). כאשר הסנגור הטיח בעדה כי הקליטה את אולמרט כחלק מתוכנית מסודרת מראש כי יום יבוא ותוכל לעשות בהקלטה שימוש נגדו, ענתה זקן כי אם זה היה נכון לא הייתה מתבזה והולכת למשטרה ביום 5.3.2014 בידיים ריקות, קרי ללא הקלטות

(במועד זה הגיעה זקן למשטרה על מנת למסור אמרה שנועדה לבחון האם המאשימה מוכנה לשקול אפשרות שזקן תהיה עדת מדינה). שולה זקן הכחישה כי ניסתה להלך אימים על אולמרט כדי שתוכל לקבל ממנו כסף, אך אישרה שאכן רצתה לקבל ממנו כסף בפרשת הולילנד, כדי שיהיה מי שידאג לילדיה כאשר תשב בכלא (19762-19763). במהלך חקירתה הנגדית הוגשו על ידי ההגנה חלקי הקלטות משיחות עם המתקשרת (עמ' 19779, נ/1(564)). בהמשך עדותה נשאלה שוב כיצד למדה להקליט באיפון ובדיסק און קי וחזרה על תשובותיה, על פשטות האפשרות להקליט (8-19857). עוד העידה, כי כל ההקלטות הועברו תחילה לסנגורה בתיק הולילנד, עו"ד ברטל, ממנו הועברו למשטרה שם דרשו ממנה להמציא את מכשירי ההקלטה (ראה גם מוצגים נ/1(567), נ/1(568) ועמ' פרוטוקול 19897-19872). העדה אישרה שוב, כי הקליטה את אולמרט ללא ידיעתו ואמרה בציניות כי עשתה תחבולות, משכה את אולמרט בלשונו, אך לא אמרה לו מה להגיד (19910). כאשר נשאלה בעמ' 19912-13 אם ההקלטה במאי 2011 נועדה להציל את עורה, נתנה תשובות סותרות, לא ענתה ישירות ואף התחמקה מהשאלות אם הקליטה את אולמרט לשם יצירת "קלף ג'וקר". לאורך עמודים לא מעטים של הפרוטוקול ניכרת התפתלות בכל הקשור לסיבות שהביאו אותה לבצע הקלטות (19716-19932).

באשר להקלטות בדיסק און קי ממנו נמחקו 16 שיחות (מאי 2011) ומזכר יח"א נ/1(570), העידה זקן שאינה יודעת מי מחק, אינה יודעת על מחיקות, לא ביקשה מאיש לבצע מחיקות (19940-47). כאשר הסנגור הטיח בפניה כי באיפון שמסרה למשטרה היה סימן כי בוצעו 80 הקלטות אך למשטרה נמסרו כ-20 בלבד, הסבירה שאין לה מושג היכן השיחות הנוספות וכי היא עצמה לא מחקה, אינה יודעת למחוק ומי שנגע בטלפון הם בנה נדב ואחינה (עמ' 19958). העדה נשאלה שאלות רבות הנוגעות לפריצת מכשיר הטלפון וסנכרון עם מחשב וכיו"ב ולא ידעה להשיב. היא גם לא ידעה להסביר מדוע הועברו מהאיפון למחשב של בנה נדב 49 שיחות אך הגיעו למשטרה רק 22 שיחות. שוב אמרה שלא מחקה (19976).

עדות רפ"ק שרונה כהן

11. ההקלטות שמסרה שולה זקן במשטרה, הן מהדיסק און קי והן מהאיפון, נמסרו לבדיקה של רפ"ק שרונה כהן, ראש המעבדה לזיהוי דובר במז"פ בחטיבת המודיעין. בחוות דעת מומחה (ת/398) מיום 22.6.2014 כתבה העדה ביחס לשיחה מ-19.5.2011, כי השיחה מלווה ברעשי רקע, בבדיקה שמיעתית ווידואלית של תנועת הגל לא נמצאו סימני עריכה, הקולות הם קולות של שולה זקן ואהוד אולמרט וכי מאפייני הקובץ אינם סותרים אפשרות של הקלטה בדיסק און-קי. באשר לשיחה באיפון מיום 28.10.2012 ציינה, כי השיחה מלווה ברעשי רקע, יש שינויים בעוצמת ההקלטה הנובעים משינויים במיקום של אמצעי ההקלטה או שינוי במיקום של הדוברים, כי בבדיקה שמיעתית ווידואלית של צורת

הגל לא נמצאו סימני עריכה וכי מאפייני הקובץ מתאימים להקלטה באיפיון. במסמך משלים (ת/399) ציינה העדה, כי לאחר האזנה לשיחות ובחינתן בהיבטים של תוכן, שמע, רציפות רעשי רקע עם תמונת הקול - האפשרות שהשיחות ערוכות הוא דמיונית ולא ריאלית.

בעדותה בבית המשפט אמרה רפ"ק כהן, כי הקשיבה לשיחות לפחות 5-6 פעמים והוסיפה כי בדקה לא רק את שתי השיחות שהוגשו לבית המשפט על-פי החלטת בית המשפט העליון, אלא את כל השיחות שנמסרו למשטרה, כל שיחה בשלמותה, ומצאה שאין ערוכות, גם מבחינת התוכן (20201-20204). העדה חזרה והסבירה כי היא בודקת כל שיחה ושיחה מכמה היבטים: א. תוכן השיחה, האם יש רצף הגיוני. ב. האם בגלי הקול הנותנים תמונה ויזואלית יש רצף בהקלטה. ג. לפי רעשי הרקע, האם יש קפיצות ברעשי הרקע או שיש רצף (20205). באשר לתוכן, אמרה שיש הקשר הגיוני בין הדברים ואין דבר היוצא מהקשרו והדבר נכון בעיקר כאשר יש שני דוברים המְקלים על הבנת הדברים ומעקב אחריהם. קרי, אמירה, תגובה, אמירה, תגובה (20206). בחקירתה הנגדית נשאלה שאלות רבות על הצד הטכני והכרת מכשירים שונים ואמרה שהיא יודעת להפעילם, אך אינה יודעת את הצד הטכני של פעילותם. עוד הוסיפה, כי קיבלה דיסק עם השיחות מחוקר משטרה ובדקה כי החומר המוקלט בדיסק מצוי גם באיפיון. לדבריה, לא האזינה לאיפיון המקורי, שכן הבדיקה מחייבת משחק הלוך ושוב הרבה פעמים, דבר שעלול לפגוע באיפיון, לכן היא עושה העתק מדויק של המקור ועובדת עליו (20215-20216). העדה הוסיפה כי הדיסק און קי המקורי של שולה זקן היה אצלה, היא הכניסה אותו למחשב שלה והעתיקה את תכולתו (עמ' 20223). העדה נשאלה שאלות טכניות רבות שלא בתחום מומחיותה ועל כל שלבי העברת החומר למשטרה. לאחר שאלות רבות בעניין רעשים שונים ורעשי רקע אמרה, כי בכל הקלטה היא מחפשת סימני עריכה, הן בשמיעה והן בבדיקה ויזואלית של גלי קול וכי **"אם יש סימנים כלשהם שהם מעידים על משהו שהיה ונמחק ואני יכולה לשמוע ולראות אז אני כותבת. במקרה הזה לא מצאתי סימנים כאלה"** (20239 שורות 25-27). בהמשך עדותה נשאלה שאלות לא מעטות על בדיקת גלי הקול הנראים ויזואלית, ענתה נכונה ולעניין ללא סטייה או שינוי מחוות דעתה (20242). בהמשך אמרה כי כאשר היה לה חשד של ניתוקים, בדקה, אך לא מצאה שום סימן של עריכה (20244). לבסוף חזרה והדגישה **"אני בודקת כל רעש, כל שינוי בעוצמת ההקלטה מתחילת השיחה עד סופה... כל דבר שנשמע חריג אני רושמת בסימן שאלה לבדוק אותו יותר מאוחר וזה בדיוק מה שעשיתי פה"** (20249 שורות 19-21).

12. נתייחס כבר כאן לטענות שהעלתה ההגנה ביחס לחוות דעתה ועדותה של שרונה כהן. נטען, כי חוות הדעת דלה, צורף לה צילום מסך של צורת הגל של כל שיחה ברזולוציה נמוכה, ממנה לא ניתן להסיק מסקנות לגבי המקומות החשודים בעריכה. כמו כן, נטען כי למומחית אין ידע בכל הקשור למחשבים, להקלטה במכשיר שונה, המומחית עצמה חשדה שישנם סימני עריכה אך לא התייחסה אליהם כראוי, לא הייתה התייחסות לניתוקים ולנקודות החולשה.

יש לדחות טענות אלה, העדה אמרה במפורש שבדקה השיחות הן בהיבט תוכני והן בהיבט קולי וויזואלי, לרבות רעשי רקע, ואין סימני עריכה. הקליקים או הניתוקים שנטענו על ידי ההגנה אינם אלא תזוזה של דפים או נגיעה של אחד המשווחים (עמ' 20249 שורה 30). הצד הטכני ואי התמצאות במעבר בין איפון 4 לאיפון 5 אינו לעניין ואינו מלמד דבר על עריכה. דבריה של העדה היו חדים וברורים, בעיקר בכל הנוגע לרצף השיחה ולרצף הקולות וללא שום סתירה מהותית.

טענות ההגנה

13. ההגנה תקפה את קבילות ההקלטות בכמה ראשים:

א. ההקלטות מהוות האזנת סתר אסורה.

נטען כי מטרת ההקלטות על-ידי שולה זקן הייתה לשם סחיטה, במטרה להזיק לאהוד אולמרט ולהציל את עצמה ועל-פי הוראת סעיף 3 לחוק האזנת סתר, תשל"ט-1979, אם הקלטה נעשתה למטרת ביצוע עבירה או מעשה נזק, היא אסורה ואין להשתמש בה. הסנגורים הפנו למאמרו של המלומד יוחנן גבאי "ראיות שהושגו בהאזנת סתר" הפרקליט (ט) (ג) עמ' 552, 570 וכן לפסק דין של בית משפט השלום בתל אביב בת"פ 2745/01 מ"י נ' כהן ולסעיף בחוק האמריקאי הדומה לסעיף 3 הנ"ל וכן לפסיקה אמריקאית ממנה מסיקים הסנגורים כי אם הכוח המניע העיקרי בעת ההקלטה הוא ביצוע עבירה וגרימת נזק הרי מדובר בהאזנה אסורה. הסנגורים חזרו שוב ושוב על הטענה כי מטרת זקן הייתה לסחוט כספים מאולמרט או להזיק לו בכך שיורשע והיא תציל את עצמה. הסנגורים הפנו למובאות רבות בעדותה של שולה זקן ובעיקר לדבריה בעמ' 19910 בו אמרה כי משכה את אולמרט בלשונו, עשתה לו מניפולציות: "אז הקלטתי אותו בסתר. והוא לא ידע. ועשיתי לו תחבולות. ועשיתי לו מניפולציות לאיש הגדול הזה. משכתי אותו בלשונו. ועשיתי את הכל. יש רק משהו אחד שלא עשיתי - לא אמרתי לו מה להגיד. ואת הדברים שהוא אמר הוא אמר על דעת עצמו הבוגרת של האיש המוכשר, והאיש היה ראש הממשלה שלנו כן? אז מה זה משנה? אז הקלטתי אותו בשביל הגעגוע והקלטתי אותו בשביל שיבוא יום ואשתמש בזה בשביל להציל את עורי. גם את זה אני מוכנה לקבל".

ב. מכשירי ההקלטה טופלו ושונו ועל כן אינם עומדים במבחני הפסיקה.

ההגנה הגישה חוות דעת מומחה של איש מחשבים מר יואב זילברשטיין ושתי חוות דעת משלימות שלו

(נ/1(586), נ/1(586א), נ/1(586ב)). המומחה ציין בחוות הדעת (ואף העיד), כי בשנים האחרונות נזקקה המדינה - המשטרה ורשויות אחרות, לחוות דעתו בעניינים מורכבים ומסובכים הקשורים למחשבים, לרבות הליכים פלייליים שחשפו פשעים שונים.

על פי גישת ההגנה, חוות הדעת של זילברשטיין מלמדת על בעיות, כשלים וחוסרים רבים ומצטברים בהקלטות כדלקמן:

1. מכשיר האיפון ששימש להקלטה ביום 28.10.12 נפרץ וסונכרן למחשב, נעשו שימושים בתוכנות העריכה ומחיקות של קטעי שמע המעידות על חוסר מהימנות השיחות ועל קושי בשחזור קבצים. בעת בדיקה מאוחרת של המחשב אליו סונכרנו השיחות, אותרו 49 שיחות קטעי שמע, אך מתוכם נמחקו 27. בחוות הדעת המשלימה (סעיף 2.6) ציין המומחה כי במחשב של נדב זקן, בנה של שולה זקן, נמצאו שני קטעי שמע נוספים שנחזו להיות הקלטות משנת 2011, אך מדובר בשני קטעי שמע משנת 2013, דבר המלמד כי קיים סיכוי שאין מדובר בטעות מקרית אלא בפעולה מכוונת ומכאן שגובר הסיכוי לעיבוד ועריכה של הקלטות באמצעות תוכנת עריכה. טענת ההגנה הינה כי תהליך הפריצה למכשיר איפון מבצע שינוי בתוכנת ההפעלה ומאפשר למשתמש או לכל צד שלישי לבצע פעולות נוספות, לבצע שינויים בתוכן הקבצים. כיוון שהמכשיר של זקן היה פרוץ, הוא היה חשוף לשינויים חיצוניים, לרבות שינויים בתוכן הקבצים, העתקתם אל מחוץ למכשיר והשאתם במצב שונה, לרבות עריכה של קבצי הקלטה (סעיף 4.2.7 לחוות הדעת).

2. המומחה פירט ועמד על כך כי בהקלטה מיום 28.10.2012 חסר שדה המכונה iTunSMPB וכי העדרו מעלה חשד כי קובץ ההקלטה עבר עיבוד שאת טיבו לא ניתן לקבוע ורמת המהימנות של קובץ ההקלטה נמוכה (נ/1(586) סעיף 4.4.18).

3. בהקלטות בוצעו מחיקות רבות, 54 במספר, דבר המלמד שלא הוצגה התמונה המלאה ועל כן ניתן להסיק כי נשמטו מההקלטות קטעים (סעיף 4.3 לחוות הדעת).

ביום 12.3.2013 נעשה עדכון גרסה של מכשיר האיפון, דבר המקשה על יכולת שחזור המידע של קבצי הקול שנמחקו (סעיף 4.1.19 לחוות הדעת).

4. המספר הסידורי של מכשיר האיפון, כמופיע על מגש הסיס, אינו תואם את המספר הסידורי של המכשיר, דבר המלמד כי המכשיר עבר שינוי חומרת.

5. בדיסק און קי בו הוקלטה השיחה מיום 19.5.2011 נמחקו 16 הקלטות מתוך 30 שבוצעו בו (סעיף 6.2 לחוות הדעת נ/1(586)). שולה זקן לא ידעה לומר דבר על מספר ההקלטות, לא הסבירה מחיקות, אמרה במפורש שאין לה מושג על כך, אמרה שלא מחקה (עמ' 42-19940). מכאן הטענה כי ההקלטות שנמסרו בכל הקשור לדיסק און קי הן חלקיות, חסרות ואפשר כי היו שיחות שכללו לסייע לאולמרט בהגנתו. עוד נטען כי מחוות הדעת של יואב זילברשטיין עולה, כי חיבור הדיסק און קי למחשב בוצע ביום 8.7.2011, הדבר נעשה לצורך האזנה ושולה זקן לא יכלה להסביר זאת. העובדה שמומחית התביעה, שרונה כהן, חיברה הדיסק און קי המקורי ללא התקן הגנה למחשב, פגעה בו וביכולת השחזור (סעיף 6.1 לחוות הדעת נ/1(586)).

6. כאשר נתפס מחשבו של נדב זקן אליו סונכרן האיפון נמצאו בו שתי תוכנות עריכה וביום 12.3.2014 (מועד בו בוצע הסנכרון) נמצאה נגיעה בקובץ תוכנת העריכה. יש פה צירוף מקרים המעלה חשש של שימוש בתוכנה אף שאין לכך עדות (סעיף 4.5 לחוות הדעת המשלימה נ/1(586)).

ג. העדה שולה זקן כיזבה בכל הקשור להקלטות ומחיקת ההקלטות ועל כן לא ניתן לסמוך עליה.

לטענת ההגנה, מכלל הראיות עולה כי זקן הקליטה למעלה מ-120 הקלטות ומחקה למעלה מ-70. זקן הכחישה כי מחקה, אך הסתבר שיש מחיקות רבות והסבריה לכך היו סתמיים, שקריים. פעם טענה שאינה יודעת למחוק, ופעם אחרת אמרה שאין לה מושג מי מחק ולמה מחקו. גם כאשר הוצגו לזקן הוכחות ברורות על מחיקות ועל סנכרון האיפון למחשב של בנה היא כיזבה. עדותה בעניין זה הייתה מגמתית ושקרית במשטרה ובבית המשפט. זקן לא ידעה להשיב מי הוקלט ומה היה בתוך קטעי השמע המוחקים (עמ' 19965) ובעצם לא שללה שנעלמו הקלטות נוספות עם אולמרט (עמ' 19966-67).

הקלטות - הכרעה

אנו דוחים טענות ההגנה וקובעים כי ההקלטות קבילות ולהלן נפרט הטעמים לכך.

14. ההקלטות בוצעו באמצעות שני מכשירים - דיסק און קי ואיפון - אין חולק כי ניתן להקליט באמצעות מכשירים

אלה, אשר נמסרו לבדיקת המשטרה ולבדיקת ההגנה. ההקלטות בוצעו באמצעות המכשירים הללו, הועברו משם לתקליטור ולמחשב. הוכחה כהלכה שרשרת הראיות.

ההקלטות בוצעו על-ידי שולה זקן. הקלטה במכשירים אלה הינה פשוטה, לחיצה במגע או על כפתור, הא ותו לא, אין צורך בידע מיוחד או בהכשרה מיוחדת, כל מה שצריך הוא שיהיה מכשיר עם אפשרות הקלטה בלחיצת כפתור, וכך נעשה. שולה זקן הקליטה הקלטות רבות נוספות ועל עצם קיומן של הקלטות אלה אין חולק. מכאן, שהגב' זקן יודעת את מלאכת ההקלטה.

זיהוי המשוחחים בהקלטות אינו שנוי במחלוקת. הקולות מוכרים, העידה על כך שולה זקן ואף לא נטען כי המשוחחים אינם שולה זקן ואהוד אולמרט. אולמרט מצידו לא העיד ולא הכחיש כי הקול הנשמע בהקלטות הוא קולו.

השיחה בין השניים נשמעת כשיחה רצונית, ללא כפייה, ללא פיתוי, של שני אנשים המכירים היטב זה את זה. אמירתה של שולה זקן כי משכה את אולמרט בלשונו נאמרה בצורה צינית ואינה משתקפת בשיחות. המאזין להן, ובוודאי לשיחה מחודש מאי 2011, מבין היטב כי אולמרט, הנאשם, הוא המוביל את השיחה ודבריו נאמרים בחופשיות.

בכך מולאו תנאים א, ב, ה, ו שנקבעו בפסיקה (פסק דין **שניר** הנ"ל) לקבילות קלטות.

15. **באשר למהימנות ההקלטה והטענה לשינויים, הוספות, השמטות או עיבוד:** ההקלטות נעשו במאי 2011 ואוקטובר 2012 והגיעו למשטרה בחודש מרץ 2014. היו הקלטות רבות, חלק מהן נמחק, המכשירים סונכרו למחשבים, תוכנם הועתק. אין חולק כי האיפון של שולה זקן נפרץ יותר מפעם אחת, ופירושו של דבר כי המשתמש או כל צד שלישי יכול לבצע פעולות נוספות באותו מכשיר, לרבות שינוי בתוכן הקבצים, אולם אין בכך בעיה של ממש, שכן כל עדכון גרסה של האיפון גורם לפריצה (ראה עדותו של רפ"ק פורלייטר בעמ' 20304), ואין לפנינו ראייה כי נעשה בקובץ הקלטה קיים שינוי תוכני. השינוי הפיסי שנעשה במכשיר האיפון, קרי הוצאת המגש המחזיק את כרטיס הסיים, הינו חסר משמעות ואין בו כדי לפגום בהקלטות. העובדה כי נמחקו הקלטות רבות יכולה להיחשב בעייתית ואפשר כי נאמרו באותן הקלטות דברים רבים על-ידי אנשים שונים, אולם אין בכך השפעה ישירה או עקיפה על ההקלטות הקיימות נשוא דיוננו.

הטענות הרבות שהושמעו על-ידי מומחה ההגנה בדבר שינויים במכשיר ובכמות ההקלטות שנמחקו, אינן מתייחסות להקלטות הקיימות. למעשה, התקיפה של ההגנה היא תקיפה עקיפה. קרי, תקיפת המכשירים, האחסון, המעברים מהמכשיר למחשב וכיו"ב. השיחות הרלוונטיות שהוצגו לפנינו לא נבדקו לגופן על-ידי ההגנה הן בתוכן והן בצד הטכני. הקלטות רבות שלא נמחקו נמסרו להגנה, אך לא נטען כי תוכן שונה, נערך, קוצר או עובד.

הטענה העיקרית של ההגנה הינה כי קיימת אפשרות תיאורטית של עיבוד, אולם זו נשארה בגדר טענה בלבד. מומחה ההגנה, יואב זילברשטיין, ציין כי קיים חשש של ממש כי ההקלטה מיום 28.10.2012 עברה עיבוד מחוץ למכשיר האיפון באמצעות תוכנה אחרת ואחר-כך הוחזרה, אולם חשש זה לא בוסס כלל, מה עוד שאיש המחשבים של המשטרה רפ"ק פורלייטר אישר במזכרו ת/413 כי הקלטה מופיעה ב"דטה בייס" של מכשיר האיפון של שולה זקן. מר זילברשטיין טען אומנם כי ניתן לשלוף הקלטה ולהחזירה ל"דטה בייס", אולם לא אמר ולא הדגים כיצד ניתן לעשות זאת ולהציב את החומר שנשלף כביכול באותו מקום כשהוא מופיע ברצף של הקלטות אחרות שלא נשלפו. הטענה כי חסר שדה "iTunSMPB" אינה מצביעה בהכרח על עיבוד או חשש לעיבוד קובץ. שדה כזה אינו חלק מהיישומים הבסיסיים של מכשיר איפון, אלא מתווסף אליו וכלל לא היה במחשב של נדב זקן או במכשיר הטלפון בעת ביצוע ההקלטות במאי 2011 או באוקטובר 2012. מכל מקום, אין הוכחה על שינוי שנגרם להקלטות הרלוונטיות בעטיו של שדה זה או חסרונן של שדה זה, או כי הוא שימש לעיבוד השיחות הרלוונטיות או שיחות אחרות.

מומחה ההגנה, יואב זילברשטיין, אמר בחוות דעתו המשלימה, נ/1(586)א, כי במחשבו של נדב אליו סונכרנו השיחות בחודש מרץ 2014 שתי תוכנות עריכה: האחת, "format factory" והשנייה, "nero". לדבריו, בעזרת תוכנות אלה ניתן לבצע עריכה של הקלטות. אולם, מר זילברשטיין לא הראה איזה שימוש נעשה בתוכנות הללו והאם הקלטות שהיו במכשיר עובדו באמצעות אותן תוכנות. קרי, לפנינו טענה תיאורטית לחלוטין על קיום תוכנות עריכה ללא הוכחה כי נעשה בהן שימוש בכלל או שימוש לגבי ההקלטות הרלוונטיות או הקלטות אחרות. איננו מתעלמים מדבריו של זילברשטיין כי בקובץ תוכנת העריכה כן נמצאה נגיעה במועד בו בוצע הסנכרון, 12.3.2014, אולם נגיעה זו (שפירושה שניה או חלקי שניה) לא הוחזרה ואין שום אמירה ברורה כי השפיעה על ההקלטות או שנעשה שימוש בתוכנה כדי לעבד את ההקלטות. ונדגיש, בסופו של דבר, עיקר חיציה של ההגנה, הן בתקיפת המכשירים והן בתקיפת מהימנותה של שולה זקן, התמקדו במחיקות הרבות שבוצעו במכשירים ופחות, אם בכלל, במהותן ובתוכן של ההקלטות הרלוונטיות. כאמור, ביחס להקלטות אלה, הועלו טענות שהן בעיקרן תיאורטיות בלא לטרוח ולהיכנס לעובי הקורה.

הטענה כי חיבור הדיסק און קי למחשב המשטרה ללא הגנה פגע בו וביכולת השחזור אף היא תיאורטית, שכן המכשיר הועתק בשלמותו ואין טענה קונקרטית כי נעשה שינוי דיגיטלי בשיחות או כי נפל פגם בחותם הדיגיטלי של הקבצים.

16. נחזור ונסכם כי ההגנה מצאה במכשירי ההקלטה פריצות שהן רגילות ומקובלות כמעט לכל מכשיר, פגמים, מחיקות, שינויים ותוספות, העתקות והעברות, אך כל אלה, לענייננו תיאורטיים. מלבד פוטנציאל של חשש לכאורה לאפשרות עריכה, אין סימן ממשי כלשהו לשליפת שיחות, לעריכתן, לעיבודן ולשינויין. הצד התוכני והמהותי לא נבדק על-ידי ההגנה.

17. סעיף 3 לחוק האזנת סתר, תשל"ט-1979, קובע: "האזנה לשיחה והקלטתה, אף שהן נעשות בהסכמת אחד מבעלי השיחה - אסורות, ודין כדן האזנת סתר, אם נעשו למטרת ביצוע עבירה או מעשה נזק, או למטרת גילוי דברים שבינו לבינה והן מצנעת האישות ושלא לצורך הליך משפטי בין בני זוג". כאמור, טענה ההגנה כי ההקלטה בוצעה לצורך סחיטה או גרימת נזק לאולמרט. יש לדחות טענות אלה. בעת ביצוע ההקלטות היו שולה זקן ואולמרט שותפי סוד, הם רקמו ותכננו דברים ביחד, כך אמרה העדה שולה זקן. היא עצמה התלבטה אם להעיד בבית המשפט, רצתה לדעת את עמדתו של אולמרט (מאי 2011) ובחלוף שנה וחצי, באוקטובר 2012, התלבטה אם להיכנס למסלול של הסדר טיעון בתיק הולילנד והתייעצה על כך עם אולמרט. השיחות הללו הוקלטו. זקן אישרה במפורש כי ציפייתה הייתה כי אם תיכנס לכלא בעקבות הסדר הטיעון, אולמרט ידאג לבני משפחתה ולה מבחינה כספית ואין בכך סחיטה או ניסיון סחיטה או כוונה לדבר עבירה. בבסיס השיחות היו קודם כל התייעצויות בין שניים וציפייה של זקן לקבל הכוונה מהאיש שהיה ממונה עליה ושותפה לדרך לאורך שנים רבות. מכאן, שאין לדבר על עבירה או נזק כלשון החוק. יתר על כן, אדם רשאי להקליט כדי לאסוף ראיות לשם שימוש בהליך משפטי. איסוף כזה אינו פסול, הוא מותר, שאם לא תאמר כן, תיפסל הקלטה שמבצע אדם המקליט את רעהו, לצורך הליך משפטי, בין אם מדובר בתובע, נתבע, עד או אף מדובר המופעל על-ידי המשטרה, והקלטה עשויה להוות ראיה שנועדה להוכיח עובדות. לפיכך, גם אם נניח כי הקלטות נעשו על ידי שולה זקן לשם איסוף ראיות, אין בכך פסול וסעיף 3 הנ"ל אינו חל ואינו הופך את ההקלטות להאזנת סתר אסורה.

18. שולה זקן אכן כיזבה לא מעט בכל הקשור לסיבות שגרמו לה להקליט, למחיקות, לשמיעת ההקלטות או אי שמיעתן. אולם אין בכך כדי להשפיע על קבילותן. בוצעו מחיקות רבות להן התכחשה או שלא נתנה הסברים של ממש. טעמיה לעצם ביצוע ההקלטות היו סתומים, מעורפלים, מתחמקים. אולם בכל הקשור להקלטות הרלוונטיות לענייננו, לא נמצאו סתירות של ממש ואף לא נטען כי שינתה את תוכן, ניסתה לעבדן או אף חשבה על כך. נשוב ונדגיש, כי גם בשיחות הרלוונטיות וגם בשיחות האחרות הרבות שכן נמצאו במכשירים ונמסרו להגנה, לא באה טענה כלפי זקן עצמה על עיבוד או שינוי תוכן.

19. ההגנה בחרה להשמיע מומחה מחשבים בלבד ולא מומחה אחר, שיבדוק את ההקלטה עצמה ויראה האם נעשו בה שינויים מבחינת הקול, הרעשים והתוכן. הנאשם לא העיד ולא אמר דבר על עצם השיחה או השיחות שקיים עם שולה זקן ועל-כן אין טענה מפיו כי הקלטה אינה מהימנה ואינה נכונה או כי הדברים נאמרו שלא מרצונו.

20. שולה זקן העידה ואמרה שביצעה את ההקלטות, לא ערכה אותן, לא עיבדה אותן ולא נגעה בהן. מומחית

התביעה רפ"ק שרונה כהן, מומחית מנוסה לקול, בדקה היטב את השיחות הרלוונטיות (וגם אחרות) וקבעה שלא נמצאו בהן תוספת, השמטה, שינוי או עיבוד. כך קבעה הן לפי קולות המדברים, הן לפי רעשי הרקע אותם יכולה לראות גם בצורה גרפית, והן על-פי התוכן, ואכן, תוכן השיחות הוא רציף, הגיוני ומדובר בדו-שיח. בכך התמלאו גם התנאים ג ו-ד שנקבעו בפסיקה (פסק דין **שניר**), קרי ההקלטה מהימנה ונכונה ולא נעשו בה שינויים או עיבודים. ציינו לעיל, כי על-פי הפסיקה מרכז הכובד בסוגיית הקבילות אינו עוד בפרטים הטכניים אלא בשלמות ההקלטה וגם אם ישנם פגמים או ליקויים אין בהם כדי לפסול את קבילות ההקלטה. בענייננו הוכח כי למרות פגמים שוליים במכשירי ההקלטה ומחיקות רבות, ההקלטות הרלוונטיות עצמן הן שלמות, אותנטיות, לא עובדו, לא בוצעו בהן שינויים ועל כן הן קבילות כראיה (תמלולים ת/383א, תקליטור ת/383ב).

הימנעות הנאשם להעיד בשלב זה

21. הנאשם, אהוד אולמרט, לא העיד לפנינו בשלב זה.

לטענת התביעה, על-פי הוראת סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי, יש בהימנעות זו חיזוק לראיות התביעה וסיוע הדרוש לעדות עדת המדינה.

לטענת ההגנה אולמרט העיד עדות מלאה ומפורטת במהלך התיק העיקרי ואין לזקוף לחובתו הימנעות מהעדה בשלב זה - לא חיזוק ולא סיוע - שהרי העיד בזמנו במסגרת פרשת ההגנה כהגדרתה בסעיף 159 לחוק סדר הדין הפלילי, ואילו כיום אנו נמצאים במסלול שונה, על-פי סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי המאפשר לבית משפט לערעור להחזיר דיון לבית משפט קמא. לשיטת ההגנה, סעיף 162 מצוי בסימן ה של החוק שעניינו בירור האשמה והוא יפה רק לשלב של בירור האשמה שאינו נוגע לשלב המאוחר והמיוחד שבו בית משפט של ערעור הורה על גביית ראיות נוספות.

22. בסעיף 20(ד) להחלטת בית המשפט העליון בענייננו, נקבע כי דרכה של ההגנה פתוחה וסלולה להביא כל ראיה רלוונטית. לא יכול להיות חולק כי עדות של נאשם היא ראיה רלוונטית. מיקומו הטכני או הגיאומטרי של סעיף 162 לחוק סדר הדין הפלילי אינו משנה. המהות היא הקובעת. מקום בו לנאשם יש זכות להגיב ולהעיד, שתיקתו אומרת דרשני, גם אם מדובר בשלב יוצא דופן ומיוחד זה. לשון הסעיף אף היא אינה תומכת בטענות ההגנה. כך מורה לנו סעיף 162:

"שתיקת הנאשם.

א. הימנעות הנאשם להעיד עשויה לשמש חיזוק למשקל הראיות של

התביעה וכן סיוע לראיות התביעה במקום שדרוש להן סיוע, אך לא תשמש סיוע לצורך סעיף 11 לחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955 או לצורך סעיף 20(ד) לחוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות.
ב. (...) "

שולה זקן לא העידה בזמנו והיומנים וההקלטות לא שימשו ראיה נגד הנאשם. בשלב הנוכחי זקן העידה והגישה יומנים והקלטות. בעדות בזמנו נשאל אולמרט על היומנים והתכחש כליל. על ההקלטות לא העיד (ולא יכל להעיד). הימנעות מעדות היא רלוונטית בכל שלב, לרבות שלב של גביית עדות על פי הוראת בית משפט של ערעור. לפיכך הימנעות היום מהווה שתיקה על כל המשתמע מכך, כהוראת סעיף 162 הנ"ל.

23. הימנעות אולמרט מעדות הינה הימנעות מהתמודדות עם יומן קביל ועם ההקלטות ותוכן, וגם הימנעות מהתמודדות עם כזבים, ואחד בולט במיוחד. בעדותו בבית המשפט ביום 21.6.2011, חודש אחרי השיחה המוקלטת עם שולה זקן ביום 19.5.2011, אמר אולמרט כי לא יכל לבדוק להיכן נעלמה יתרת הקופה (150,000 דולר), שכן: "מי, איך אני יכול לבדוק איתם? בזמן החקירה אני יכול לדבר עם אורי מסר או שולה זקן? אני נותקתי מהם לחלוטין" (פרוטוקול 13423 שורות 18-19) והוסיף: "אז הוא [עו"ד תל-צור] אמר לי הוא ואלי זהר אמרו לי שלא תעיז להתקרב אליה [שולה זקן] בכלל. אז אני יכולתי לשאול אותה או לשאול את מסר?" (פרוטוקול 13424 שורות 18-19). הנאשם מעיד כי מאז החקירה התנתק לחלוטין מזקן, לא התקרב, לא דיבר, ובכך גם קיים את מצוות סנגוריו. כך אמר חודש לאחר פגישה ממושכת עם זקן הנסובה על המשפט הזה.

עדות שולה זקן

24. שולה זקן לא העידה בהליך הקודם וגם במשטרה שמרה בזמנו על זכות השתיקה. בחודש מרץ 2014 שינתה את גישתה והפכה לעדת מדינה והעידה לפנינו עדות ארוכה שנמשכה מספר ימים.

25. ב"כ המאשימה מבקש לסמוך על העדה, שכן לדבריו עדותה התאפיינה באמירת אמת. במשך עשרות שנים הייתה האדם הנאמן ביותר לאהוד אולמרט, שמרה עליו, הגנה עליו, ועתה החליטה לדבר ולחשוף את סגור לבה. דבריה נכונים ואין מקום לפשפש או לחפש אותות אמת או טענות שבהיגיון שכן עדותה מעוגנת בראיות אחרות בעלות משקל עצמאי. זקן יכלה לחתום על הסכם עד מדינה עוד לפני שנים אך לא עשתה כן ושמרה על נאמנות עד שלא יכלה לעמוד עוד ולגונן על אולמרט ופעילותו. ב"כ המאשימה ביקש לדחות מכל וכל טענת ההגנה כי זקן פעלה כדי לסחוט את

הנאשם, שהרי אין חולק שפעולה כזאת לא נעשתה, שהרי ההקלטות ונתונים אחרים היו בידה מספר שנים אך לא עשתה בהם שימוש.

26. **מנגד, תקפה ההגנה** את שולה זקן ומהימנותה בחזית רחבה ובכמה ראשים. לעמדת ההגנה מדובר בעדה שקרית, שחשבה שאולמרט מכר אותה, צפצף עליה, הפנה לה עורף ועל כן החליטה לקבור אותו בשקרים. להלן תמצית טענות ההגנה בעניין זה: א. זקן אישרה בעדותה כי שיקרה במשטרה בחקירות שונות לאורך השנים, בפרשת הולילנד ובפרשות אחרות (פרוטוקול עמ' 19693; 20089). גם כאשר הגיעה למשטרה מתוך כוונה להיות עדת מדינה ב-5.3.2014 אמרה דברים רבים לא מדויקים, לא נכונים ולא מבוססים (פרוטוקול 20097; מוצג ת/386). ב. העדה אישרה במפורש כי שיקרה במשפטים אחרים שאינם נוגעים לה, כגון במשפט השר רמון וכן במשפט רשות המסים (פרוטוקול 4-19693). ג. בכל הקשור לשאלה מדוע הקליטה את אולמרט, זקן שיקרה, התפתלה, החליפה גרסאות, פעם אמרה שרצתה לשמוע את קולו, פעם עשתה זאת כמשחק, פעם התגעגעה, פעם אמרה כי הקליטה עבור בני משפחתה. כן אישרה כי הקליטה כדי להציל את עורה, ואף אמרה כי כאשר הבינה שהוא כבר לא איתה, החליטה להקליטו. מעולם לא סיפרה לו שהיא מקליטה. זקן הכחישה כי הקליטה כדי שתהיה לה תחמושת נגד אולמרט, טענה טענות שווא כאילו שכחה על קיום הקלטות, אך עשתה בהן שימוש. ד. בכל הקשור למחיקת חלק מהשיחות, מסרה זקן גרסאות שונות ומפותלות: תחילה התכחשה למחיקות, כאשר הוכח בוודאות כי מדובר במחיקות רבות, כיזבה במשטרה והתפתלה על דוכן העדים. ה. במהלך עדותה הסתייעה בדף מסרים שרשמה לעצמה (נ/566) ממנו עולה כי כל כוונתה הייתה להכפיש את אולמרט ולהטיח בו רפש. ההגנה הדגישה בעיקר את ניסיונה הפתטי של העדה לטעון ששכחה מההקלטות ולהציגו כשקר גס ובולט, שהרי מדובר בהקלטות רבות שהתקיימו לאורך שנים, אחת מהן בוצעה על-ידה זמן לא רב לפני התייצבותה במשטרה, ומכאן כי אמירתה שבאה למשטרה ביום 5.3.2014 ללא ההקלטות, רק משום ששכחה מהן, מהווה שקר בוטה ובולט המצדיק לתת לעדותה משקל אפסי.

27. שולה זקן הינה עדת מדינה שעדותה נכבשה לאורך שנים על אף הזדמנויות שהיו לה. הקשר האמיץ, החזק, ההדוק עם אולמרט, המבוסס על נאמנות מוחלטת, חיבה, אמון מלא ואינטרסים משותפים - נשבר. זקן הסבירה כי במשך כל השנים שמרה על אולמרט והגנה עליו, אולם משעה שסנגוריו והוא עצמו הכפישוה ותארוה כדוברת שקר (במשפט הולילנד), החליטה לחצות הקווים ולספר האמת הידועה לה.

בכך גם השתנתה גישת הנאשם כלפיה. נביא אך חלק מהשבחים שהעטיר עליה אולמרט בהליך הקודם: "**אני אומר היה לי בה אמון עצום, עכשיו איך במשפט נוסף להגיד לך שהיה לי אמון עצום? היה לי אמון עצום**" (עמ' 12227 שורות 10-11), והוסיף כי בזכותה של זקן הלשכות שלו תמיד היו יעילות מאוד, זכו לשבחים (עמ' 12227,

13879). במקום אחר סיפר כיצד נעזר בה בדברים הדרושים דיסקרטיות גבוהה ומפניה לא היו לו סודות (עמ' 13880). היא הייתה המוציאה והמביאה מהלשכות שלו, הצומת דרכה זרמו כל הדברים (13882). אשת הקשר לכל הגורמים האחרים והגורמים המקצועיים וכן טיפלה בעניינים אישיים. אולמרט אף אישר כי מערכת היחסים ביניהם באופן טבעי התפתחה והפכה להיות לא רק מקצועית, אלא גם אישית וחברית.

ואילו כאן טוענים הסנגורים כי מדובר בעדה כוזבת, נקמנית, אשר השנאה והזעם עוורו את עיניה ואין לסמוך ולו על מילה ממילותיה.

28. שולה זקן אכן מסרה גרסאות סותרות ושונות בכל הקשור לעצם ביצוע ההקלטות, לשמיעתן, מניעה ומחיקת חלקים מהן, אך לא נמצאו סתירות של ממש באשר לתוכן, שכן למעשה לא נשאלה בחקירה נגדית שאלות ישירות על התוכן. בכל הקשור ליומנים, ניסתה זקן להסביר מדוע שורות מסוימות מופיעות פעמים רבות, פעם טענה שהדבר נועד להסתיר ופעם נתנה הסבר אחר, אולם לא נתגלעו סתירות ולא הובאו ראיות שוללות לעצם העובדה שביצעה רישום ביומן בזמן אמת. עם זאת, דברים רבים עליהם העידה הם נכונים ואף ההגנה הסתמכה עליהם (לדברי הסנגור, כאשר הדבר מועיל להגנה).

לסיכום, עדות זקן התאפיינה לעיתים בסתירות, התפתלויות, התחמקויות אולם החלק העיקרי של עדותה נתמך בראיות חיצוניות (מסמכים, יומן, הקלטות). במצב זה ומכיוון שזקן היא עדת מדינה יקבעו ממצאים כאשר יש לדברים שאמרה בסיס עובדתי מוצק וראיות תומכות ומחזקות.

היומן - אמינות

29. תרשומת, מסמך, מכתב או יומן עבודה הנרשמים במהלך רגיל, יומיומי כחלק משגרת עבודה הם מסמכים אותנטיים (ראה תקדימים ופסיקה בסעיפים 5-884 להכרעת הדין). בהכרעת הדין נקבע כי לשורות הרלוונטיות ביומן יש תאריכי יצירה, קרי, מתי בוצע הרישום לראשונה ונקבע כי מדובר ברישומים נכונים ואמינים (סעיפים 875, 879(ט)).

30. הסנגורים תקפו את היומן וטענו שאינו אמין, בשל סתירות פנימיות בחלק מהרישומים, בשל רישומים כפולים ומכופלים של שורות שונות בתאריכים שונים. שולה זקן העידה כי ביצעה רישומים על מנת להסוותם וכי היה בלגן ברישום (2005). הסבריה לכפילויות היו מבולבלים, פעם טענה שרצתה להסוות הרישומים ועל-כן עשתה תזוזות ובכלל יתכן שהבלגן ביומן נוצר עקב סנכרון מחשב כפ' יד, או תקלות מחשב (4-19992). פעם העידה כי רשמה כל כניסה ויציאה של כסף מהקופה, אך אחר כך אישרה כי לא הכל נרשם וכי התרשלה (עמ' 19980).

31. איננו מקבלים כפשוטן טענות אלה. רישומי היומן הם אותנטיים, נעשו בזמן אמת, סמוך לאירוע הנזכר, באופן טבעי שוטף, רגיל ולצרכיה של שולה זקן ועל כן הם אמינים. קביעה זו נכונה עקרונית בשל אופיו של תיעוד במהלך עבודה (או עסקים) רגיל. גם שולה זקן ואהוד אולמרט התייחסו ליומן כדבר אותנטי והדבר משתקף בבירור בהקלטה מיום 19.5.2011 (ת/383(א)). אולמרט מסביר לשולה זקן מדוע עדיף שלא תעיד בבית המשפט שכן "... ואת תפילי את עצמך על דוכן העדים, זה מה שמטריד אותי, אני אגיד לך מה, הוא [התובע] יגיד דבר פשוט מאוד, את יודעת מה? היומנים שכתבת, אה... כת... כתוב ביומנים, אוקיי לא יודע איזה יום יכול להיות שהתבלבלו (ל.ב. - לא ברור) את כתבת את זה, מישהו כתב לך את זה ביומן? ובסוף את תאלצי להודות שאת כתבת את זה, אז הוא יגיד מה זה אני לוקחת לעצמי שלוש וחמש אלף דולר, מה תגידי?... עכשיו מה בעיה? את לא עולה על דוכן העדים, הוא יכול לקפוץ ולעשות ריקודים באוויר, הוא לא יכול להרשיע אותך, את זה הוא לא יכול להציג את היומנים האלה" (קטע 823). ובהמשך בקטע 835 אומר אולמרט שללא הנייר הזה - היומן - לא יהיה ניתן לקבוע ממצא עובדתי, ומוסיף בקטע 961 כי הכל התחיל מהיומן ("הניירת הזאת"), ומשם הכירו את השם טלנסקי.

השניים מדברים על היומן, מודעים לאמיתותו ואולמרט אף מודע היטב לערכו הראייתי המפליל.

אכן קיימות אי התאמות לא מעטות ומופעים כפולים של שורות יומן: שורות רשומות בתאריכים מסוימים, שונים, לא תואמים ולא מתאימים, ואותה שורה מופיעה בכמה תאריכים, דבר היוצר ערפול ובלבול. תאריכי היצירה של אותה שורה פותרים חלק ניכר מערפולים אלה. מכל מקום, המשקל הראייתי של היומן, התכנים שבו, יבדק ויבחן על-פי התאמתו או אי התאמתו לראיות אחרות ובעיקר על-פי האמור באותו רישום, באותה שורה.

היומן - תכנים

32. שולה זקן העידה, כי חלק ניכר מהרישומים ביומן היו העברות כספיות במזומן בדולרים של כספים של אהוד אולמרט שהוחזקו אצל אורי מסר ורובם, אך לא כולם, עברו דרכה. הנאשם היה פוגש את טלנסקי, מקבל ממנו מזומנים, פונה אליה, היא הייתה פונה לאורי מסר ומוסרת לו את המזומנים. אורי מסר היה מעביר הכסף לאולמרט, לעיתים ישירות ולעיתים דרכה (עמ' 653-19652). העדה הסבירה עוד, כי הסכומים הרשומים ביומן קשורים לקופה הסודית אף שבזמנו לא כך כונתה על-ידם.

להלן השורות הרלוונטיות מתוך היומנים (ת/49). שורות רבות חוזרות על עצמן במועדים שונים, ואנו נתייחס לרישומים הללו לפי תאריכי היצירה שלהם - מתי לראשונה נרשמו שורות אלה ביומן הממוחשב על-ידי שולה זקן.

א. "טלנסקי הביא 72500 דולר נתתי ל-7500 לאהוד והשאר למסר 24.12.03"

תאריך יצירה: 24.12.2003 שעה 16:08.

ב. "אורי מסר ב-27.5 היה 3295500 הוספנו ב-24.8 60000 לקחת 21000 דולר לזאב

דובר"

תאריך יצירה: 26.8.2003 שעה 10:05.

ג. "25.1 לבקשת אהוד מסר הביא לו 7500 ₪ - אורי המיר 1700 דולר"

תאריך יצירה: 22.2.2004.

ד. "אורי נתן לי 25,000 דולר ב-20.4.2004"

תאריך יצירה: 19.4.2004 שעה 11:58.

ה. "טלנסקי - 21.7 50,000 דולר"

תאריך יצירה: 22.7.2004 שעה 12:07.

ו. "355,600 דולר נכון ל-15.2.2004"

תאריך יצירה: 22.2.2004.

בדף היומן ת/49(5) מופיעה שורה זאת עם תוספת כך: "355,600 דולר נכון

ל-15.2.2004 - אהוד לקח 5,600 דולר ב-22.4.2004". גם על שורה זו תאריך היצירה

הינו 22.2.2004, אף שיש התייחסות לתאריך עתידי (קרי 22.4.2004).

בדף היומן ת/49(10) יש עוד תוספת לשורה זו: "355,600 דולר נכון ל-15.2.2004 - אהוד לקח

5,600 דולר ב-22.4.2004.. ולקח 5000 דולר ב-7.3".

ז. "30.6.2005 נתתי לאור 23,950 מטלנסקי"

תאריך יצירה: 10.7.2005.

ח. בדף היומן ת/49(1) הנושא תאריך 1.2.2004, נקובים שמות וסכומים נוספים: "12500 ₪ לבקשת אהוד; 3100 ₪ הוצאת שיק להיכל שלמה; שיק ע"ס 12500 ₪ לבנימינה; 2950 ₪ הוצאות שיק יגאל עמדי + אגרה משפט דיבה 3650 ש"ח; אביעד פרידמן 10000 דולר עד חודש דצמבר 2003; 100,000 הירשזון כנס... אורי המיר 23,450 ₪".

ט. "נתתי לאורי עוד 9000 דולר"

תאריך יצירה: 18.3.2004.

י. בדף יומן ת/49(17) נרשם: "שכ"ד כ"ט בנובמבר - 2,250 דולר"

יא. "1.6.2005 274.000 אצל מסר" (ת/49(19)).

תאריך יצירה: 1.6.2005.

יב. "טלנסקי חייב 6.500"

יג. "12.8 נתתי לאורי 7500 מטלנסקי" (ת/49(19)).

תאריך יצירה: 12.8.2005.

יד. "לקחתי מאורי 12,000 דולר לאביעד פרידמן - 12.12.2005" (ת/49(29)).

טו. "לבקש מאורי מסר שנה חדשה - שנה שעברה קיבלתי 30" (ת/49(33)).

תאריך יצירה: 16.3.2005.

33. באשר לרישום (סעיף א'): "טלנסקי הביא 72500 דולר נתתי ל-7500 לאהוד והשאר למסר 24.12.03": העידה זקן, כי טלנסקי הגיע למשרד ונתן לאהוד כסף. היא עצמה ספרה את הכסף, אולמרט ספר את הכסף אחר-כך, היא ספרה (מתוך הסכום הכולל) 7500 דולר ונתנה לאולמרט והשאר העבירה לאורי מסר, והוסיפה, כי היא זוכרת היטב שאהוד אולמרט לא ספר על השולחן אלא מעט בהסתר בשל חשש שמישהו יכנס, אף שאמרה לו שאף אחד לא יכנס (19659).

בחקירה נגדית הועמדה על כך כי לדבריה טלנסקי תמיד מסר הכסף לאולמרט אך מהרישום עולה כי הוא נתן לה את הכסף ומתוך הסכום היא זו שנתנה חלק לאולמרט. זקן הסבירה כי זאת דרך של רישום והתבטאות, וכאשר טלנסקי הביא כסף, הוא נתן לאולמרט ומתוך הסכום "הוצאנו 7500 דולר שאהוד לקח, והשאר אני נתתי למסר כן? אז כשאני נתתי לאהוד 7500 דולר זה היה במעמד שטלנסקי הביא את ה-72.5". שוב חזרה והסבירה כי טלנסקי הגיע, נפגש עם אולמרט, נתן לו את הכסף ואז אהוד זימן אותה לחדר, גם היא עצמה וגם אולמרט ספרו את הכסף (20025-6; ראה גם עמ' 20034-35).

בהמשך החקירה הנגדית נאמר לשולה זקן כי על-פי יומן אולמרט בתאריך 23.12.2003 היו כנסים פוליטיים ונשאלה אם יכולה לשלול שאולמרט השתמש בסך 7500 דולר לצורך אותם כנסים. העדה השיבה שאינה יודעת מה נעשה בכסף ומכאן שתשובתה כי אכן אינה יכולה לשלול שימוש בכסף לצורך אותם כנסים היא חסרת משמעות.

34. באשר לרישום (סעיף ב'): "אורי מסר ב-27.5 היה 3295500 הוספנו ב-24.8 60000 לקחת 21000 דולר לזאב דובר": העידה זקן, כי במועד הרשום היה בקופה סכום של 329,550 דולר (0 אחד נרשם בטעות). הוסף סכום של 60,000 וכך נרשם ולקחו עבור זאב דובר 21,000 דולר על-פי בקשת אולמרט (פרוטוקול 19655).

בחקירה נגדית התקשתה להסביר מדוע רישום על מצב הקופה ביום 27.5 התבצע שלושה חודשים אחרי זה, ביום 26.8.2003. העדה הסבירה כי קשה להאמין שהמתניה שלושה חודשים ואינה יכולה לזכור בדיוק, אולם אם רשום בתאריך מסוים שיש סכום, זה כיוון שכך אורי מסר אמר לה (20022).

35. באשר לסעיף ח' הנ"ל בו רשומים שיקים שניתנו להיכל שלמה, וכן הוצאות נוספות, הסבירה שולה זקן, כי אלו שיקים בנקאיים שהכין אורי מסר לאחר שפרט כספים שהוצאו מתוך הקופה, על-פי בקשת אהוד אולמרט. אין מדובר בשיקים אישיים של אולמרט כי פנקס השיקים הפרטי של אולמרט היה בניהולה (19655). באשר לרישום על כסף שניתן לאביעד פרידמן אמרה זקן, כי אינה יודעת מדוע קיבל כסף, אך זכור לה כי מדובר באיש מקצוע הקשור לעיתונות הרוסית (19658). באשר לסכום של 100,000 ₪ להירשזון אמרה, כי ביקשה מאורי מסר להעביר 100,000 ₪ שכן אולמרט אמר שמדובר בכנס הקשור לאברהם הירשזון ואת הכסף שקיבלה ממסר העבירה לעובד יחזקאל (19658).

36. באשר לסעיף ו' בו יש שתי תוספות ("355,600 דולר נכון ל-15.2.2004"; "355,600 דולר נכון ל-15.2.2004 - אהוד לקח 5,600 דולר ב-22.4.2004"; "355,600 דולר נכון ל-15.2.2004 - אהוד לקח 5,600 דולר ב-22.4.2004.. ולקח 5000 דולר ב-7.3") העידה שולה זקן ואמרה, כי כיום אינה יכולה להתייחס

ולזכור היטב את שינויי התאריכים. אבל כיוון שרשום 355,600 נכון ליום 15.2 ותאריך היצירה הינו 22.2.2004, הרי שביום 15.2.2004 הסכום בקופה היה 355,600, נתון שהיא קיבלה מאורי מסר (פרוטוקול 19662). העדה נשאלה כיצד זה תאריך היצירה הוא 22 לפברואר ואילו בהמשך רשום שאהוד לקח 5,600 דולר ב-22 לאפריל. קרי, מועד מאוחר לרישום. העדה ענתה כי מבחינתה הדבר החשוב הוא רישום הסכום. תחילה התקשתה להסביר מדוע רשום 22 לאפריל אך בהמשך אמרה כי אפשר שזאת טעות ברישום בתאריך (19663).

בחקירה נגדית נשאלה העדה כיצד צלחה עליה רוח הנבואה וידעה לרשום כבר בפברואר על מעשה שיעשה באפריל. העדה השיבה: **"ואני אומרת לך שאהוד לקח 5600 בתאריך הזה, זה תוספת שרשמתי אותה אחר כך בזמן שהוא לקח את ה-5600 זה היה 22.4"** (20028 שורה 6). בהמשך עדותה אמרה: **"אין לי תשובה להגיד לגבי התאריך, כי עוד פעם אני אומרת הסכומים היו המעשים שמפורטים כאן קרו. אני לא יודעת להגיד איך זה נרשם ב-22.2 כשאני מדברת ה-22.4. אני מבינה שזה היה אחר כך"** (עמ' 20028 שורה 31 - עמ' 20029 שורה 1). אולם כאשר הועמדה זקן על כך שיש תאריך נוסף באותה שורה 7.3 ענתה כך: **"אז אני אגיד לך עכשיו. עכשיו שאתה מראה לי את השורה אני למדה מתוך השורה שאתה מראה לי עכשיו שה-22.4 הוא טעות. זה צריך להיות 22.2 מפני ש-15.2 שהיה ה-355 [355,600] וזה בסדר שהוא ייקח ב-22.2. כי זה סמוך כי זה באותו זמן פחות או יותר. אחרי חודש הוא לוקח עוד חמשת אלפים אז ה-4 הוא טעות. זה צריך להיות 2. טעות הדפסה"** (20029 שורות 25-28). העדה המשיכה והסבירה: **"אם זה 7.3 אם באמצע יש אפריל. הלא לא יכול להיות פברואר אפריל מרץ"** (20030 שורה 7). בהמשך החקירה הנגדית נשאלה שוב האם יכולה לשלול כי כסף שנמשך באפריל יועד לכנס בנושא ההתנתקות שהתקיים ב-29.4.2004. העדה השיבה כי אינה יודעת מה נעשה בכסף ולכן תשובתה כי אינה יכולה לשלול זאת, אינה משמעותית (עמ' 5-20044).

37. **באשר לסעיף ד': "אורי נתן לי 25,000 דולר ב-20.4.2004"** תאריך יצירה: 19.4.2004 שעה 11:58:

שולה זקן העידה, כי כאשר אולמרט מונה לתפקיד שר התמ"ת בשנת 2003, היא עצמה רצתה להמשיך לעבוד בעיריית ירושלים בגלל המשכורת הגבוהה יותר וראש העירייה החדש (לופוליאנסקי) אף הציע לה להישאר, אך הסכימה לעבור עם אולמרט למשרד התמ"ת אחרי **"שהוא"** [אולמרט] **אמר לי שהוא ידאג לתוספת למשכורת"** (20057; 4-19663; 20047), ועל-כן סיכמה עם אולמרט כי תקבל ממנו באופן אישי השלמה למשכורת והסכום היה 25,000 דולר לשנה הראשונה.

בחקירה נגדית נשאלה לאיזה שנה יועד התשלום הרשום ביומן, האם ל-2003 או 2004, השיבה שאינה זוכרת, אבל קיבלה תוספת מהיום הראשון, אחרת לא הייתה עוברת מהעירייה למשרד ממשלתי (20061 שורות 1-2). בהמשך

עדוטה הועמדה על דבריה במשטרה באמרה מיום 23.3.2014 כי סוכם על סכום של 30,000 דולר ואילו פה רשום 25,000 דולר (וכך גם העידה בבית משפט) וענתה כי גם במשטרה וגם בעדות אמרה שזה התחיל ב-25,000 והסכום עלה (20064).

באשר לסעיף ט"ו: "לבקש מאורי מסר שנה חדשה - שנה שעברה קיבלתי 30" (ת/49(33)) תאריך יצירה: 16.3.2005, העידה זקן, כי רשמה שורה זו כתזכורת, לבקש השלמת המשכורת. זקן חזרה ואמרה, כי בשנה הראשונה, כאשר אולמרט הציע לה לעבור איתו למשרד התמ"ת, נתן לה 25,000 דולר. באפריל של השנה הבאה נתן עוד פעם 25,000 דולר **"ואז עברנו ל-30,000 דולר שאני ביקשתי ממנו"**. אחר כך חזרה ואמרה שקיבלה התוספת שלוש פעמים עבור שלוש שנים (19672).

בחקירה נגדית הוטח בעדה, כי ביומן אין שום אינדיקציה כי קיבלה תשלום כלשהו בשנת 2003 וענתה כי לא הוצג יומן של שנת 2003 ועמדה על דעתה כי לא הייתה מוכנה לעבור מהעירייה לתמ"ת ללא השלמת המשכורת ועל כן היא בטוחה לחלוטין כי קיבלה תוספת גם ב-2003 (20059).

סוגיית תוספת השכר מופיעה גם בהקלטות (ראה להלן).

38. **באשר לסעיף ג': "25.1 לבקשת אהוד מסר הביא לו 7500 ₪ - אורי המיר 1700 דולר"** תאריך יצירה: 22.2.2004: אמרה העדה כי אולמרט נזקק לסכום כסף 7,500 ₪. הכסף היה בדולרים בקופה ולכן אורי מסר המיר 1,700 דולר (19664).

39. **באשר לסעיף ה': "טלנסקי - 21.7 50,000 דולר"**, תאריך יצירה: 22.7.2004 שעה 12:07: זקן העידה, כי קיבלה מטלנסקי עוד 50,000 דולר. כאשר נשאלה האם מדובר בשיקים שקיבל ממנה לפריטה השיבה למעשה בשלילה, אמרה שהיא עצמה לא נתנה מעולם כסף לטלנסקי, הוא הביא כסף, אף כי ייתכן שמדי פעם מסרה לו שיקים לפריטה (19665-6).

באשר לסעיף ז': "30.6.2005 נתתי לאור 23,950 מטלנסקי", תאריך יצירה: 10.7.2005: זקן העידה כי על-פי הרישום טלנסקי נתן לאהוד אולמרט 23,950 דולר, אולמרט נתן לה והיא העבירה לאורי מסר (19668).

באשר לסעיף י"ג: "12.8 נתתי לאורי 7500 מטלנסקי" (ת/49(19)), תאריך יצירה: 12.8.2005: זקן

העידה כי לפעמים רשמה באותו יום, לפעמים ביום אחר, אך מדובר בסכום שטלנסקי נתן לאולמרט, זה נתן לה והיא העבירה למסר (19668).

באשר לסעיף י"ב: "טלנסקי חייב 6.500" אמרה זקן בעדותה, כי רשמה כך על-פי הנחיית אולמרט ויכול להיות שמדובר בסכום של שיקים שטלנסקי פרט וזה הסכום שנותר מאותם שיקים (19668).

40. **באשר לסעיף ט': "נתתי לאורי עוד 9000 דולר"**, תאריך יצירה: 18.3.2004 העידה זקן, כי זה סכום כסף שאולמרט נתן לה להעביר לאורי מסר, אך אינה יודעת מקור הכסף (19665).

41. **באשר לסעיף י"א: "1.6.2005 274.000 אצל מסר"** (ת/49(19)), תאריך יצירה: 1.6.2005: העידה כי מדי פעם הייתה מבקשת מאורי מסר לספור הסכום בקופה והוא דיווח לה ולכן רשמה כי ביום 1.6.2005 הסכום בקופה הינו 274,000 דולר (19668).

42. **באשר לסעיף י': "שכ"ד כ"ט בנובמבר - 2,250 דולר"**: הסבירה העדה, כי חלק מתפקידה היה לדאוג לתשלום שכר דירה למי שרכש מאולמרט את הבית ברחוב כ"ט בנובמבר בירושלים, שכן לאחר המכירה משפחת אולמרט המשיכה לגור באותו בית ושילמה שכר דירה 2,250 דולר לחודש (19667).

43. **באשר לסעיף י"ד: "לקחתי מאורי 12,000 דולר לאביעד פרידמן - 12.12.2005"** (ת/49(29)): אמרה זקן, כי על-פי הוראת אולמרט לקחה מאורי מסר הסכום ומסרה לאביעד פרידמן, אך איננה יודעת דבר נוסף בעניין (19671).

44. על-פי רישומי היומן וגם על-פי עדות זקן, להלן הכרונולוגיה של נתוני הקופה כפי שמופיעים ביומן:

א. 27.5.2003 היו בקופה 329,550 דולר, ב-24.8.2003 נוספו 60,000 דולר והוצאו 21,000 דולר.

ב. 22.12.2003 - אורי מסר המיר 23,450 דולר.

ג. 24.12.2003 - טלנסקי הביא 72,500 דולר.

ד. 25.1.2004 - אורי המיר 1,700 דולר.

- ה. 1.2.2004 - הוצאו כספים שונים מהקופה (קשור גם לסכום בסעיף ב' - 23,450 דולר).
- ו. 15.2.2004 - הסכום בקופה 355,600 דולר.
- ז. 22.2.2004 (או 22.4.2004) וכן 7.3.2004 - הוצאו מהקופה 10,600 דולר.
- ח. 18.3.2004 - הוכנסו לקופה 9,000 דולר.
- ט. 20.4.2004 - שולה זקן קיבלה מהקופה 25,000 דולר.
- י. 21.7.2004 - טלנסקי הביא 50,000 דולר.
- יא. 16.3.2005 - שולה זקן מבקשת ממסר תוספת 30,000 דולר.
- יב. 1.6.2005 - יש בקופה 274,000 דולר.
- יג. 30.6.2005 - טלנסקי הביא 23,950 דולר.
- יד. 12.8.2005 - טלנסקי הביא 7,500 דולר.
- טו. 12.12.2005 - הוצאו 12,000 דולר לאביעד פרידמן.
- טז. לגבי שני סכומים אין מועדים ברורים והם: תשלום שכר דירה ל-כ"ט בנובמבר - 2,250 דולר וטלנסקי חייב 6,500.
45. היומן אינו מאזן בוחן ואינו משקף את כל התנועות הכספיות בקופה ובעניין זה יש לחזור ולציין שלוש נקודות המלמדות על אותנטיות הרישום: **האחת**, הרישום נעשה במהלך עבודה - עסקים רגילי; **השנייה**, באותה תקופה הייתה בין שולה זקן לאולמרט נאמנות מוחלטת; **השלישית**, מופעי היומן הכפולים והמשולשים (ואף יותר מכך) היו גם לגבי עניינים אישיים ורישומים אחרים ביומן (כגון ניתוח רפואי או פגישות או תזכורות).
46. על-פי רישומים אלה:
- א. באוגוסט 2003 היו בקופה 368,550 דולר, בפברואר 2004 הסכום בקופה היה 355,600 דולר, ביוני 2005 היו בקופה 274,000 דולר. כזכור, אורי מסר העביר בתחילת 2006 לשולה זקן עבור אולמרט את יתרת

הקופה בסך 150,000 דולר.

ב. טלנסקי הביא לקופה בשנים 2003-2005 את הסכומים הבאים (בדולרים): 72,500 (מהם לקח אולמרט 7,500 לפני ההכנסה לקופה) + 50,000 + 23,950 + 7,500. בסך הכל 153,950 דולר (146,450 דולר לאחר הפחתת הסכום שלקח אולמרט לפני ההכנסה לקופה).

ג. ביומן שני רישומים על כספים שקיבלה שולה זקן באופן אישי.

כספים מטלנסקי בתקופת התמ"ת

47. א. לנושא זה התייחסנו בסעיפים 931-935 להכרעת הדין. לאחר ניתוח הראיות הבאנו את מסקנתנו (סעיף 935) לפיה בתקופה ששימש אולמרט שר התמ"ת טלנסקי העביר לו ועבורו כספים במזומן: א. סכומים קטנים יחסית כדמי כיס וסיוע בשדרוג נסיעות לארה"ב. ב. תרומות שנמסרו לאולמרט באמצעות שולה זקן והועברו לקופה אצל אורי מסר. קבענו כי לא ניתן לקבוע בוודאות את סכומי התרומות.

כיום, לאחר שיומני שולה התקבלו כראיה וקבענו כי הרישומים ביומנים הם אותנטיים ובעלי משקל, עולה מהם, כי בתקופה הרלוונטית, תקופת התמ"ת, הועברו לקופה אצל אורי מסר כספים שטלנסקי העביר לאולמרט במזומן בסכום נוסף של 81,450 דולר מעבר לסכום של 72,500 דולר שיידון להלן.

ב. על-פי כתב האישום העביר מוריס טלנסקי לאולמרט ביום 24.12.2003, כאשר אולמרט שימש שר תמ"ת, סך 72,500 דולר במזומן. לנושא זה התייחסנו בסעיפים 936-939 להכרעת הדין. המסקנה הייתה כי, מחמת הספק, לא ניתן לקבוע כי ביום 24.12.2003 מסר טלנסקי סכום זה עבור הנאשם. עדותו של טלנסקי אף שהתאפיינה בבלבול, שכחה ורצון לשכוח, נתמכה במספר ראיות: א. כספים שהחזיק אותה עת בבנק בירושלים ומשך אותם מחשבון יום קודם; ב. שיחות טלפון תכופות שקיים טלנסקי עם שולה זקן באותם ימים; ג. שיחות טלפון בין שולה זקן לאורי מסר; ד. עדות טלנסקי כי אולמרט אמר לו שהוא זקוק לכסף. עם זאת, הספק התעורר נוכח התפתלויותיו של טלנסקי וריבוי גרסאותיו בעניין זה. עתה, לפנינו ראיה בעלת משקל - רישום שרשמה שולה זקן ביומן בזמן אמת: נרשם הסכום 72,500 דולר, נאמר כי אולמרט לקח 7,500 והשאר הועבר לאורי מסר. הוסף לכך את עדות שולה זקן, שזכרה כיצד היא ואולמרט ספרו את הכסף בתוך לשכתו. תוספת

ראייתית אחרת הינה קטע 961 בהקלטה מיום 19.5.2011 בו אומר אולמרט לזקן כי עדיף לה להימנע מלהעלות על דוכן העדים. כך אמר בענייננו: **"יש דברים שבלי שום קשר אליי זה מסבך אותך עם עצמך ולכן יהיה לך קשה מאוד. היא את לא תוכלי להתחמק מהניירת הזאת (ל.ב. - מדבר בלחש). הניירת הזאת זה ממה התחיל כל העניין? טלנסקי 72,000 מאיפה הם ידעו בכלל את השם הזה?"**. הנאשם מודאג מהניירת הזאת, היום, מזכיר את טלנסקי ואת הסכום הרשום ביומן ובעצם מתרעם על עצם הרישום שכן רק בעטיו של רישום זה הכירה המשטרה את השם טלנסקי.

לפיכך אנו משנים את המסקנה שנרשמה בזמנו בסעיף 939 להכרעת הדין וקובעים שהוכח מעבר לספק סביר כי ביום 24.12.2003 מסר טלנסקי לנאשם 72,500 דולר במזומן. מתוך סכום זה 65,000 דולר הועברו לקופה אצל מסר ו-7,500 דולר אולמרט לקח בעצמו.

ג. כאמור, צירוף הסכומים ביחד מראה כי בתקופת התמ"ת העביר טלנסקי לאולמרט במזומן סך 153,950 דולרים המתווספים לסכומים שקבענו בהכרעת הדין לפיהם טלנסקי נתן לאולמרט 15,000 דולר במזומן במלון בניו-יורק ביום 23.11.2005 (סעיף 944 להכרעת הדין) ומימן שהייתו בבית מלון בארה"ב באוקטובר 2005 בסך 4,717 דולר (סעיף 941 להכרעת הדין).

כספים שקיבלה שולה זקן מהקופה

48. שולה זקן שימשה ראש לשכתו של אהוד אולמרט כראש עיריית ירושלים במשך עשר שנים. לדבריה, המשכורת בעירייה גבוהה משמעותית מהמשכורת הממשלתית, ולכן בעת המעבר של אולמרט מעיריית ירושלים לשמש בתפקיד שר התמ"ת, התנתה את המעבר שלה בתוספת משכורת. לדבריה, כפי שהובא לעיל, קיבלה 25,000 דולר בכל אחת מהשנתיים הראשונות ובשנה השלישית 30,000 דולר.

הנושא שנוי במחלוקת בין הצדדים, שכן ביומן יש רישום המתייחס לשני תשלומים וגם ביניהם אין התאמה מלאה במספרים.

להלן נבחן הראיות הקיימות בעניין זה - רישומי היומן, עדות זקן וההקלטות, וכן, משמעות הימנעות הנאשם ממתן עדות בנושא זה.

49. ביומן שתי שורות בעניין זה. האחת, מיום 19.4.2004 **"אורי נתן לי 25,000 דולר ב-20.4.2004"**. השנייה,

מיום 16.3.2005 "לבקש מאורי מסר שנה חדשה - שנה שעברה קיבלתי 30". שולה זקן הייתה מנהלת לשכת השר במשך 3 שנים ולדבריה קיבלה כל שנה תוספת של עשרות אלפי דולרים, אולם הרישום ביומן הוא ראיה בכתב, בזמן אמת, לפיכך משקלה רב ועל-פי הרישום ביומן, היא קיבלה פעמיים. רישום זה נתמך בשיחות המוקלטות בין אולמרט לזקן (ת/383(א)).

50. בשיחה הראשונה מיום 19.5.2011 מקטע 823 ועד קטע 835 מסביר אולמרט לזקן מדוע כדאי שתימנע מעדות ומתייחס לרישום על מה שלקחה לעצמה ואומר לה, כי אם תעלה על דוכן העדים "ובסוף את תאלצי להודות שאת כתבת את זה, אז הוא יגיד מה זה אני לוקחת לעצמי שלושים וחמש אלף דולר, מה תגידי? אז הוא יגיד את לקחת לעצמך שלושים וחמישה אלף דולר...?". שולה זקן עונה במעין תמיהה בשורה 824: "אבל מה אני אומרת, אני לא יכולה להגיד שקיבלתי ממך כסף ואתה החלטת לתת לי כסף?

אהוד: את יכולה להפיל עליי הכל זה בסדר.

שולה: לא, רגע סליחה מה, מה הוא יכול להגיד לי?

אהוד: סליחה, דיווחת על זה למישהו?

שולה: לא.

אהוד: זה כסף מי מה זה, הכנסה? מתנה שלושים אלף דולר מה זה? מה זה? זה שוחד? מה זה?

שולה: זה... רצה לעזור לי.

אהוד: שולה, שולה אה... אה... מה זה מה? מה? איזה כסף זה הרי? הרי אני אומר שזה תרומות פוליטיות אז מה?

שולה: זה אחד באחד...

אהוד: מה?

שולה: אחד באחד (לא ברור) אז זה הכל שרשרת של (ל.ב.) כסף מאחד בשני.

אהוד: לכן אני אומר איפה שעכשיו, כל זה נובע מ... מהנייר הזה. אם את לא מופיעה לא יכולים להגיש את

הנייר..."

אולמרט מודע לכך ששולה זקן מקבלת כספים במזומן, פעם אומר 35,000 דולר, פעם 30,000 דולר ומשכנע את זקן שתתקשה להסביר מהו סכום זה, הכנסה, מתנה, שוחד, עזרה, בעוד שגרסתו הינה כי הכספים הללו הם תרומות פוליטיות. המובן הטבעי וההגיוני היחיד של הדברים הוא, הוא שאם היא, זקן, מושכת כספים לעצמה, אין זה שימוש פוליטי בכסף.

51. **בשיחה המוקלטת השנייה מיום 28.10.2012** שוב דיברו אולמרט וזקן על הנושא דנן. וזה דו-השיח החל מקטע 170 עד קטע 189:

"אולמרט: שולה לא העדת בעניין ש.. וזיכו אותך, אבל בזה ש (לא ברור) הכל התחיל במחברות [היומן] שלך.

שולה: נו אז מה?

אולמרט: במחברות שלך את כותבת קיבלתי, לקחתי חמישים אלף דולר מה היה שם?

שולה: נו אז, נו אז מה יכולתי, היו שואלים אותי מה זה? מה יכולתי להגיד יכולתי מה הייתי צריכה להגיד... שבאתי לעבוד ואהוד רצה לקחת אותי המשכורת שלי לא הייתה טובה אז הוא הציע לי 30 אלף דולר... נכון..

אולמרט: את ביקשת ממני, אני לא הצעתי.

שולה: מה פתאום, אתה הצעת לי אהוד, על מה אתה מדבר? ישבנו במצודת דוד, הבאתי לך לחמניות של פסח, אמרת לי מה שמדאיג אותך זה זה? אני אדאג לך שיהיה לך שנה ואז חילקת לי את הסכום, כמה זה יוצא לחודש, חיברת את זה במשכורת שלי ויצאה משכורת שמצאה חן בעיניי.

אולמרט: לא רוצה להתווכח איתך.

שולה: תגיד אתה נורמלי לא אמרתי לך את זה.

אולמרט: את הצעת את זה ואני הסכמתי לזה אני לא מתווכח על זה. אני רק לא זוכר שאי פעם אמרתי לך לכתוב את זה במחשב שלך.

שולה: בזה אתה צודק, בסדר.

אולמרט: בסדר אבל זה הכל התחיל מזה.

שולה: בסדר.. אתה מדבר על זה אז אני אתן לך תשובה אני רשמתי את זה כי אני כל הזמן הייתי צריכה לתת לך דין וחשבון.

אולמרט: סליחה... סליחה לא היית צריכה לתת לי שום דין וחשבון.

שולה: אבל אתה שאלת אותי כמה פעמים שאלת אותי

אולמרט: במחשב, במחשב.

שולה: לא, לא במחשב. אתה אומר בתיק הייתי שמה...

אולמרט: מה?

שולה: אתה יודע שהם באו אליי הביתה הם לקחו לי ישר את התיק?

אולמרט: סליחה, סליחה תקשיבי, סליחה תכתבי את זה בפתק ותכניסי את זה.

שולה: בסדר נו, בסדר, בדיוק על הדברים האלה... זה".

בשיחה זו מאשר אולמרט כי היה בינו ובין שולה זקן הסכם כי תקבל תוספת למשכורתה. שולה זקן אף הזכירה לו המקום בו הסכימו (במלון מצודת דוד) וכיצד אולמרט עצמו חישב את הסכום שתקבל. אולמרט אומנם דיבר בהקלטה על 50,000 דולר. שולה זקן דיברה על 30,000 דולר, אך השניים מודעים היטב כי קיבלה עשרות אלפי דולרים כתוספת משכורת מהקופה. מבחינתו של אולמרט מדובר בעובדה ברורה וכל הטרוניה שלו כלפי שולה זקן היא על כך שרשמה את הדבר במחשב (מנציח) ולא בפתק, ובהבינו היטב את הבעייתיות של הרישום במחשב ותוכן הרישום, הוא אומר לה שהכל(!) התחיל מזה, קרי החקירות ואיסוף הראיות המפלילות התחילו ברישומי היומן של שולה.

52. הנאשם נמנע מעדות בשלב זה של ההליך, לא הביא גרסה ואין לפנינו התייחסות קונקרטית מצידו לתוכן היומן ולתוכן הקלטות. הימנעות זו תומכת ומחזקת את ראיות התביעה עד לדרגה של סיוע.

53. על-פי עדות זקן, היא קיבלה כל שנה תוספת למשכורת, 25,000 או 30,000 דולר. היומן תומך בעדותה בשני מופעים: אחד, סכום של 25,000 דולר והשני, 30,000 דולר. שני המופעים - שנה ושנה אחריה - הם במועדים (מבחינת

תשלום שנתי) הסמוכים לתחילת עבודתה של זקן בתמ"ת (מרץ 2003). אף שאין קורלציה בין הסכומים ואין התאמה מלאה לעדותה, עולה מהיומן כי קיבלה פעמיים עשרות אלפי דולרים כתוספת משכורת. השיחות המוקלטות, מהוות ראיה נוספת חיצונית הנוגעת ללב המחלוקת והן מוכיחות את האותנטיות של רישומי היומן ואף את עדותה של זקן בעניין זה, ברמה של ראיית סיוע. הימנעות הנאשם מעדות מהווה אף היא, כאמור, ראיה מסייעת. על-כן ניתן לקבוע כי בתקופת עבודתה בתמ"ת קיבלה שולה זקן מהקופה שאצל אורי מסר תוספת משכורת של עשרות אלפי דולרים, פעם בשנת 2004 ופעם בשנת 2005.

התשלום לשולה זקן מהקופה - אופיו של התשלום

54. לטענת התביעה, התשלום לשולה זקן מהקופה (כמו גם שימושים אחרים) מלמד כי מדובר בכסף פרטי ובקופה פרטית.

לטענת ההגנה, עבודתה של שולה זקן כמנהלת לשכה התאפיינה גם בפעילות פוליטית נרחבת מחוץ ללשכה ועל-כן תשלום זה צבוע אף הוא בצבע פוליטי.

55. שולה זקן התייחסה לשאלת אופי התשלום שקיבלה כאשר העידה על תוכן השיחה המוקלטת הראשונה עם אולמרט (בקטעים 830-831) שם אולמרט אומר לה, כי תתקשה להסביר כסף זה, שהרי לגרסתו מקור הכסף בתרומות פוליטיות. לדבריה, אולמרט ידע שהיא מקבלת את הכסף מהקופה אצל אורי מסר, כך דיווחה לו ואולמרט ידע כי הקופה אינה פוליטית וכי השימוש הוא לעניינים פרטיים (פרוטוקול 19615). זקן הוסיפה כי בהקלטה אולמרט "אומר לי שהוא עולה לדוכן והוא רוצה להגיד שזה תרומות פוליטיות. והוא יודע שהסכום שאני קיבלתי זו לא תרומה פוליטית, וזה לא עניין פוליטי. והוא יודע שהשתמשנו בכספים האלה לדברים פרטיים. השתמשנו גם לפוליטיקה? כן. היה פה ושם השתמשנו לפוליטיקה. אבל בעיקר הקופה הזאת הייתה קופה אישית סודית לצרכים האישיים שלו ושל בני המשפחה שלו" (פרוטוקול 19616 שורות 2-6).

שולה זקן העידה עוד, כי ליוותה את אולמרט בכל תפקידיו, טיפלה בכל הנושאים מקטון ועד גדול, לרבות נושאים דיסקרטיים, כנסים פוליטיים, מפלגה, השתתפות בכל הקמפיינים, בכנסת, איסוף תרומות, והלכה איתו גם כשהלך לחיט, לרופא, להרצאה או לכנס פוליטי (19836-19847). אהוד אולמרט היה עבורה "מפעל חיים" ולכן עשתה כל מה שצריך וגם מעבר לכך, והוסיפה: "הוא צריך רופא, אני קובעת לו את הרופא, הוא צריך לשלם תשלומים כאלה ואחרים אני משלמת, הילדים צריכים משהו הם פונים אליי, אשתו צריכה משהו לקבוע ביומן עם אנשים או משהו, ארוחת ערב עם אנשים מסוימים אני קובעת את ארוחת הערב" (20054 שורות 27-30). עניינים פרטיים נוספים

שטיפלה עבור אולמרט היו חשבונות הבנק שלו, זימנה אנשים רבים, עשרות או מאות, לתערוכות של גב' עליזה אולמרט על-פי רשימות שהיו לה (135-20134).

זקן אישרה, כי עשתה הרבה יותר מאשר פעילות רגילה של ראש לשכה, ובכלל זה פעילות פוליטית, אף שלאולמרט היו יועצים פוליטיים פעילים. לדבריה, נכחה באירועים פוליטיים, בכנסים פוליטיים, עזרה בארגון, הייתה בקשר עם פעילים, השתתפה בכל הקמפיינים הפוליטיים של אולמרט והוסיפה ואמרה: **"אני יודעת וידעתי כל הזמן שאני לא נותנת עבודה רגילה ונורמלית של עובד מדינה שנותן לבוס שלו, אני יודעת את זה מפני שיש לי חברים בתפקידים כאלה, יש לי חברים באותו תפקיד שלי שלא היו עושים חצי מהעבודה שלי אבל בעיקר זה הדברים הפרטיים שלו. אני לא הייתי מחברת את זה לאירועים"** (פרוטוקול 20049). העדה המשיכה ואמרה שאיננה יכולה להפריד בין פעילותה במשרד, פעילות אישית ופרטית, פעילות פוליטית, אך אמרה כי הפעילות האישית לא הייתה עיקר עבודתה (פרוטוקול 20134). העדה אישרה עוד כי הצטרפה בזמנו לאוטובוס ההתנתקות, ועזרה לו בארגון נסיעות לחו"ל מדי פעם (6-20055).

56. בעדותו לפנינו בשנת 2011 התייחס אולמרט לתפקידה ותפקודה של שולה זקן ולדבריו: **"היא הייתה קובעת לי את הפגישות, היא הייתה מתאמת לי את הפגישות, היא הייתה מתאמת לי את הסיורים, היא הייתה אחראית על היומן שלי, והיא גם התעסקה בעניינים האישיים שלי"** (פרוטוקול 12222 שורות 25-27). עוד הוסיף כי שולה הייתה במשרת אמון, השתתפה בארגון חוגי בית אך לא בגיוס תרומות, מעורבת בכל, יודעת הכל, הרבה מעבר לניהול טכני: **"...היא הייתה אשת אמוני, אז, בעבודה, והיא יכולתי לסמוך עליה שהיא תעשה הרבה דברים שקשורים בי אישית, החל מזה שהיא תיאמה את האירועים האישיים שאני השתתפתי שלא קשורים במילוי תפקידי לפגישות עם חברים, ולהזמנות ולדברים כאלה, וכלה אפילו בעניינים כספיים שלי. אלמלא שולה אני אף פעם לא הייתי יודע כמה החוב שלי בבנק גדל, היא הייתה אומרת לי תשמע, מנהל הסניף - מציע שתיקח הלוואה, לקחתי את הטפסים, היא הייתה מחתימה אותי והיו הרבה מקרים שאני לא יודע הרבה, הרבה מדי, אבל היו מקרים שהיה לה סמכות מבחינתי לחתום על שקים שלי, הייתי צריך לשלם משהו.**

ש. מה זאת אומרת לחתום על שקים, השארת לה פנקס שקים?

ת. היה לה פנקס שקים שלי, ודאי,

ש. והיא זו שהייתה משלמת חשבונות שלך?

ת. אם היו חשבונות שהיא ידעה על סמך ההתנהלות שלה, על סמך ההיכרות שלה שצריך לשלם אותם, היא הייתה משלמת, הייתה אומרת לי שילמתי כך וכך.

ש. והיא הייתה בקשר עם הבנק,

ת. מה?

ש. היא הייתה בקשר עם הבנק,

ת. בקשר, אני את מנהל הסניף של הבנק שלי בשלושים שנה לא ראיתי. אני מודה..."(עמ' 12225 שורות 21-1).

.

.

.

ש. טוב, אז נעזוב את זה. למשל אני רואה פה שהיא עסקה כשקניתם עזרתם לילדים ברכישת דירות לטפל בזה,

ת. כן,

ש. מה היה תפקידה של שולה בכל ה- חלק הזה?

ת. תראה, בכל העניינים האלה האדמיניסטרטיביים, הקשר עם עורכי הדין, הקשר עם הקבלן, הקשר עם המוכר, הקשר עם הקונה, עריכת החוזה, הכנת החוזה, הכנת הכול לחתימות, ביצוע התשלומים, העברת הכסף לעורך דין הנאמן, שבמקרה הזה שמו הוא די מוכר פה, בעניין שקנינו דירה לילדות, שולה טיפלה בזה. כשקנינו דירה לשולה שלנו, היא תיאמה, היא תיאמה גם בדברים שקשורים בנו בדברים האלה. זה לא היה קשר רגיל, גם אני חושב שיש מעט מקרים שאנחנו יודעים שמישהי עובדת עם מישהו אחר תקופה כל כך ארוכה, זה לא - אתה לא יכול שלוש שנה לעבוד עם בן אדם, מבלי שיווצר איזה שהוא קשר של נאמנות של מסירות שהוא לא - שהוא חורג מהשגרה, אחרת זה לא יכול להיות.

ש. תגיד לי בטובך, אתה יכול לנסות לנסח במשפט אחד, את מידת - על האמון שלה בשולה שמענו, אבל מה הייתה מידת האמון שלך לתאר אותה.

ת. אני כל הזמן מתלבט אם להרגיש שאני מותח את הסבלנות של כבודכם ואני לא רוצה לעשות את זה.

ש. לכן ביקשתי במשפט אחד,

ת. אז אתה שואל אותי, אני אומר היה לי בה אמון עצום, עכשיו איך במשפט נוסף להגיד לך שהיה לי אמון עצום, היה לי אמון עצום" (עמ' 12226 שורה 17 - עמ' 12227 שורה 11).

בהמשך דבריו הפליג אולמרט ותיאר את יעילותה (12228, 13879), הדיסקרטיות שנשמרה ביניהם וכי לא היו ביניהם

סודות, כיוון שהייתה אשת הקשר לכל הדברים (13880), היא הייתה הצומת, דרכה הכל זרם (13882), אשת הקשר עם סגניו וכך מערכת היחסים ביניהם הפכה להיות אישית וחברית ולא רק מקצועית (13888). באשר לעזרה אישית אמר: **"אתה מוזמן לארוחת ערב חברתית אז היא מתאמת את זה, והיא מבררת מי מוזמן, מי מזמין, איפה ומה וכו'.** ואם אתה יש לך פגישה אצל רופא השיניים, ואם אתה גם במקרה צריך להחזיר לו כסף וכו' אז היא מטפלת בזה והיא - אצל שולה בהחלט היה מגוון רחב של עניינים שהיו קשורים בחיים המשפחתיים או האישיים שלי שהיא טיפלה בהם מתוך האמון שהיה לי בה והיא עשתה הרבה מאוד דברים שהם מבוססים על האמון, בעיקר על האמון שלי ועל המסירות שלה... גם בטיפול בחשבון הבנק, בהחלט. ש: של טיפול בלהכניס את האוטו לטיפולים ולמוסך? ת: בהחלט. ש: ולשלם את חשבון, בכנסת במזנון? ת: בהחלט. ש: ובעצם אולי גם כל העניינים השוטפים של הבית, התשלומים וכל הדברים הללו היא ריכזה? ת: בהחלט" (4-13893) ואף הוסיף: **"אבל היא חתמה על שיקים שלי. היא הייתה מנהלת היא הייתה נמצאת בקשר עם הבנק, ואם הבנק היה אומר לה תשמעי, האובר שלו גדל צריך לעשות משהו, אז היא הייתה אומרת לי" (5-13894).** אולמרט הוסיף כי זקן אמרה לו מתי לקחת הלוואה לכסות משיכת יתר, הביאה הטפסים, חתמה את שמו על השיקים עד כדי ש"היא ידעה לכתוב את החתימה שלי והיא חתמה. באישורי, זאת אומרת זה לא שאני - באישורי הכללי לא שאם היא הייתה צריכה לשלם למוסך 1,500 ₪ אז היא באה אליי על כל דבר כזה ושאלה אותי מראש" (18-21). כפי שאמר לעיל, המשיך ואמר כי כאשר המשפחה או מישהו מבני המשפחה רכש דירה, זקן אומנם לא ניהלה את המשא ומתן עם המוכר או הקונה אבל היא ידעה את כל הנתונים, הייתה מעורבת, הכינה שיקים לתשלום (13897). עוד הוסיף כי דאגה לשלם חובותיו, למשל לארנונה, שתהיינה הוראות קבע מסודרות (13899). כמו כן אמר כי הייתה מעורבת תמיד בכל סדר היום הפוליטי שלו ועל-כן הרשתה לעצמה להתקשר אליו בשש בבוקר או בחצות הלילה (13904).

57. שולה זקן הייתה עובדת מדינה ושימשה מנהלת לשכה של שר התמ"ת בשנים 2003-2005. עובדת מדינה מקבלת שכרה מהמדינה בלבד. השר הממונה עליה, אהוד אולמרט, שילם לה מתוך קופת מזומנים בדולרים תוספת כספית של עשרות אלפי דולרים בשנה. טענת ההגנה, כי שולה זקן הרבתה בפעילות פוליטית מחוץ לתפקידה ועל-כן התשלום אף הוא בעל גוון או צבע פוליטי, אינה יכולה להתקבל ויש לדחותה. זקן אכן עסקה גם בעניינים פוליטיים של השר הממונה עליה, אולם בראש ובראשונה הייתה ראש לשכתו כשר התמ"ת, היא גם ביצעה פעולות אישיות פרטיות על בסיס קבוע, ניהלה את חשבון הבנק שלו, הייתה מעורבת בעניינים אישיים, פגישות פרטיות, משפחתיות, תערוכות של גב' אולמרט, שילמה חשבונותיו, היוותה אשת סוד, טיפלה בעניינים פרטיים של המשפחה כגון חוזי דירות. התשלום הנוסף שקיבלה היה כדי לסגור פער שכר בין שכרה בעירייה לבין השכר הממשלתי. אולמרט רצה את שולה זקן לצידו כאשר אמון כמי שעושה עבורו עבודה מכל הסוגים, הן פוליטית והן פרטית, ולשם נוחיותו וצרכיו הסכים לתנאי שהציבה ונתן לה

כסף מתוך הקופה. תשלום כזה מתוך קופה נסתרת, שרישומיה הם פנימיים בלבד, חלקיים, הוא תשלום בעל גוון פרטי, אופי פרטי ואין לו דבר וחצי דבר עם פעילות פוליטית. איש ציבור, בוודאי שר, המשלם למנהלת לשכתו או למזכירתו כספים נוספים על משכורתה, עושה כן באופן פרטי. אין מדובר בשעות נוספות, אין מדובר בתשלום באישור על-פי התקשי"ר, אלא בתשלום מקופה אישית המנוהלת על-ידי המשלם. אולמרט עצמו הבין זאת היטב ולכן באותה שיחה מוקלטת מיום 19.5.2011 התריע לפני שולה זקן כי אותו הכסף שקיבלה עלול להכשילה כמו להכשיל אותו ואמר לה כי בעצם לא ניתן להסביר מה זה, ובלשונו: **"מי מה זה, הכנסה? מתנה שלושים אלף דולר מה זה? מה זה? זה שוחד?"**. אחר כך הוסיף ואמר לזקן, שהוא בעצמו מתכוון להציג את מקור הכספים כתרומות פוליטיות, ואם כן כיצד יוכל להסביר תשלום כזה למנהלת לשכתו? כאשר שולה זקן ענתה לו **"זה אחד באחד"** קרי, אפשר לומר שהתשלום לה הוא עבור פעילות פוליטית, עמד אולמרט על כך שהנייר הזה מסוכן ומפליל. כאשר שולה זקן אמרה לאולמרט כי רשמה במחשב כדי שתוכל לדווח לו, אמר לה שלא הייתה צריכה **לתת לו שום דין וחשבון** (הקלטה שנייה קטע 182). קרי, החפצת הכסף כשלו, רק ללא רישום ועקבות. גם אם שולה זקן חשבה בזמנו באמירת **"אחד באחד"** כי ניתן לומר שמדובר בכסף פוליטי, זה רק ניסיון לתרץ תשלום אסור, שכן תשלום לעובדת מדינה ללא רישום וללא דיווח מתוך קופה נסתרת הינו דבר פסול, אסור, ויכול להיעשות רק מתוך קופה המנוהלת ללא דיווח כמו כסף פרטי של בן אדם, כמו חפץ של אותו אדם.

הקופה - כספי מזומן אצל אורי מסר

58. א. בהכרעת הדין נקבעו ממצאים ומסקנות בכל הקשור לקופת המזומנים בדולרים שהוחזקה אצל אורי מסר. בסעיף 966 נקבע כי בתקופה בה כיהן אולמרט כשר התמ"ת החזיק עבורו אורי מסר בנאמנות סכומי כסף במזומן שהגיעו ללמעלה מ-300,000 דולר. עתה משיומן שולה זקן מונח לפנינו כראיה, ניתן לקבוע כי בתקופות מסוימות הסכום היה גבוה יותר. כמו כן נקבע בהכרעת הדין, כי הכסף הוחזק במזומן, בין במשרדו של מסר ובין בכספת, היו תנועות כספיות בין הקופה לאולמרט בעיקר באמצעות שולה זקן. עוד נקבע, כי אין ראיה ברורה על מקור הכסף, אף כי חלקו מטלנסקי. כפי שנקבע לעיל הוכח, כי סכום של 153,950 דולר מקורו מטלנסקי. עוד ציינו, כי אף שאין לפנינו ראיה בכתב כי נעשה שימוש פוליטי בכספים, ישנן ראיות אחרות על הוצאות מינוריות לפעולות פוליטיות שלא ניתן לקשרן ישירות לכספים שבהחזקת מסר. כיום ולפי היומן הוצאו סכומים מסוימים למה שנראה כפעילות פוליטית כגון העברות כספים לאביעד פרידמן או העברת כספים להירשון עבור כנס.

ב. בהכרעת הדין הגענו למסקנה, כי אין לפנינו ראיה כי נעשה שימוש פרטי בכספי הקופה ועל-כן **"ובהיות**

נטל הוכחת האישום רובץ על כתפי המאשימה, לא נוכל לקבל את טענתה ולקבוע במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי כי מדובר בכספים פרטיים של הנאשם, להבדיל מכספים שהוגבלו על-ידי תורמיהם לשימושים פוליטיים בלבד" (סעיף 966). בסעיף 967 קבענו כי "צבע" הכסף הוא בעייתי וכך אף התייחסו אליו שלושת המעורבים אולמרט, מסר וזקן.

נוכח הראיות שהובאו בשלב זה לפנינו, מסקנתנו שונה. די בכספים ששולמו מהקופה לשולה זקן כתוספת על שכרה הממשלתי, כדי לא רק לצבוע את "צבע" הכסף בקופה ככסף פרטי, אלא לקבוע כי מדובר בקופה שנעשו בה שימושים פרטיים. הדבר נלמד, כאמור, מהתשלומים שהם פרטיים לחלוטין לשולה זקן ומדרך התנהלות הקופה שלא על-פי כללים מינימליים של רישום, בירור, דיווח או כללים כלשהם. העובדה כי חלק משמעותי מהכסף, כ-150,000 דולר, נעלם ללא עקבות, מלמדת ביתר שאת כי אולמרט התייחס לחשבון כקניין פרטי שלו.

סיכום ומסקנות - העבירות

59. על סמך הראיות החדשות שהוגשו והתקבלו קבענו שני ממצאים עיקריים: **האחד**, סכומי הכסף שטלנסקי נתן לנאשם והוחזקו בקופה אצל אורי מסר; **השני**, שימוש בכסף - נעשה שימוש פרטי בכספי הקופה ועל כן בקופה יש גם כסף פרטי ולא רק פוליטי.

האם יש בממצאים אלה כדי לשנות את המסקנות אליהן הגענו בהכרעת הדין?

הפרת אמונים

60. בכתב האישום, פרק ז' עמוד 31, נטען, כי הנאשם עשה במילוי תפקידו כשר בממשלה מעשים של מרמה והפרת אמונים: קיבל כספים מטלנסקי בהיקף משמעותי והחזיק כספים אלה עם כספים אחרים במזומן בקופה סודית, הסתיר הקופה ממבקר המדינה והציבור, פעל במסגרת תפקידו לטובת טלנסקי וזאת בניגוד עניינים חריף, פגע בדימוי השירות הציבורי ובאמון הציבור בו, ורתם את הנאשמת שולה זקן בהיותה עובדת ציבור לביצוע עבירות, פעל תוך סטייה מהשורה, והפר את כללי "ועדת אשר" באופן שיטתי.

61. בהכרעת הדין הבאנו ניתוח של יסודות עבירת הפרת האמונים. לענייננו כאן להלן תמצית מכר.

סעיף 284 לחוק העונשין מורה: "**עובד הציבור העושה במילוי תפקידו מעשה מרמה או הפרת אמונים הפוגע**

בציבור, אף אם לא היה במעשה משום עבירה אילו נעשה כנגד יחיד, דינו - מאסר שלוש שנים".

האיסור הפלילי של הפרת אמונים מאגד קשת רחבה של מקרים אשר בהתרחשותם טמון סיכון לערעור יסודות מינהל תקין באופן הפוגע בתדמית המינהל בעיני הציבור. איסור זה נועד לשמור על שלושה ערכים מוגנים: **הראשון**, אמון הציבור בעובדי הציבור; **השני**, טוהר המידות של עובדי הציבור; **השלישי**, אינטרס הציבור עליו מופקד עובד הציבור. כל אחד מהשלושה הוא ערך מוגן בפני עצמו. קרי, אין צורך שבכל מקרה ייפגעו שלושת הערכים גם יחד.

היסוד העובדתי בעבירת הפרת האמונים כולל רכיב התנהגותי - 'מעשה מרמה או הפרת אמונים'; רכיב נסיבתי - 'עובד הציבור העושה במילוי תפקידו'; רכיב תוצאתי - פגיעה בציבור. העבירה של הפרת אמונים משתרעת על מספר סוגים של פעולות המגבשות את היסוד העובדתי בעבירה, וניגוד עניינים הוא אחד מהם. ניגוד עניינים מקיים את היסוד העובדתי אם הוא פוגע פגיעה מהותית באמון הציבור בעובדי הציבור **או** בטוהר המידות של עובדי הציבור **או** בתקינות פעולות המינהל הציבורי. בפסיקה נקבע, כי הדיבור "הפוגע בציבור" אינו תמיד בהכרח פגיעה כספית או חומרית. כללים נוספים הם: מידת הסטייה מן השורה, קרי מהי אותה מידת סטייה לה השפעה על קיום פגיעה מהותית באינטרס מוגן, שהרי אין סטייה קלה כדין סטייה חמורה, ואין דין סטייה חד פעמית כדין סטייה נמשכת. ככל שמעמד עובד הציבור בהיררכיה הציבורית הוא גבוה יותר, גם פעולה מינורית יחסית עלולה להשפיע יותר מאשר פעולה של עובד זוט.

בפסיקה נקבע, כי **די בקיומו של עניין אישי**, כדי לחייב את המסקנה שטיפולו של עובד ציבור בנושא מציב אותו במצב של ניגוד עניינים, שהוא אחד הביטויים המובהקים של עבירת הפרת אמונים. קבלת טובות הנאה, כשלעצמה, יוצרת מצב של ניגוד עניינים (ראה ע"פ 6916/06 אטיאס נ' מ"י פסקאות 43, 47). ונוסיף, כי גם **מתן טובות הנאה** לכשעצמו יוצר מצב של פגיעה בציבור, שכן עובד ציבור המקבל או נותן טובות הנאה, מציב עצמו במצב של ניגוד עניינים וסטייה מן השורה גם אם טובות ההנאה ניתנו במסגרת חברית.

בע"פ 5083/08 בניזרי נ' מ"י בפסקה 56 נאמר: **"... עובד הציבור, ומקל וחומר שר בממשלה, מתמנה לתפקידו לא במטרה שיעשה לביתו או למקורבים אליו, אלא כדי שיקדיש ימיו ולילותיו בפעולה לטובת הציבור בכללו".**

62. בהכרעת הדין נקבע כי טלנסקי אכן העביר כספים לקופה, אך סכומם המדויק לא נקבע. כיום הסכום ידוע. עצם קביעת הסכום אין בה כדי לשנות את מסקנתנו באשר להמלצות ששיגר אולמרט לאנשי עסקים בעניין טלנסקי. קרי, עצם קביעת הסכום אינה משנה את אופיים של המכתבים וההמלצות, מהותם ותכליתם כפי שנקבע בסעיף 959 להכרעת הדין.

63. קבלת כספי תרומות פוליטיות בזמנו במזומן לא הייתה מעשה אסור עד לתיקון חוק המפלגות בשנת 2008 (סעיף 972 להכרעת הדין). החזקת כספי תרומות במזומן ללא רישום מסודר, ללא כללים לשימוש וללא דיווח, היא בעייתית עם פוטנציאל בעייתי אך עדיין לא חצתה את המחסום הפלילי. ביומן יש רישומים מסוימים על הוצאות פוליטיות וכן מצוין בו כי אולמרט קיבל מתוך הקופה רק כ-19,000 דולר, ונטען כי נעשה בכסף זה שימוש פוליטי, אולם אין לנו ראיה על כך, אלא השערות שהן במסגרת טיעון בלבד.

עתה הוכח, כי השימוש בכספים הללו לא היה רק פוליטי אלא גם שימוש אחר, אישי ופרטי, תשלום תוספות למשכורות בלתי מדווחות, בלתי רשומות, נסתרות מהעין, לעובד ציבור בכיר - מנהלת לשכת שר. הנאשם החליט להחזיק הקופה בצורה כזאת, כשהוא משתף את שולה זקן בסוד קיומה, בניהולה ובעיקר בקבלת כספים מתוך הקופה. שולה זקן הייתה שותפה לסוד, טיפלה גם בענייני האישיים והמשפחתיים של הנאשם, באופן החורג מתחום תפקידה. צרוף של אלה - מעיד על פעילות פרטית ואישית.

כאמור, בפסיקה נקבע שדי בקיומו של עניין אישי כדי להביא למסקנה שטיפולו של עובד הציבור מציב אותו במצב של ניגוד עניינים, פוגע בציבור. הצורך האישי של הנאשם שהגב' זקן תמשיך לעבוד לצידו, תטפל בכל ענייניו, גרם לכך כי שילם לעובד ציבור מתוך כספי תרומות תשלום אישי וזוהי פעולה בניגוד לכללים, בניגוד לתקש"ר, בניגוד להוראות החלות על פעולותיו של עובד ציבור. אין מדובר בסטייה מקרית או עניין פעוט. הסטייה נמשכה מספר שנים, סכומי הכסף הם עשרות אלפי דולרים ומדובר בשר, איש ציבור רם ביותר ועל-כן הסטייה מן השורה הינה ברורה.

כמו כן, עצם החזקת הקופה לאורך שנים והשימוש שנעשה בה ללא דיווח מהווה הפרה של כללי "ועדת אשר" והימנעות מדווח למבקר המדינה.

64. נוכח הממצא העובדתי החדש ונוכח האמור לעיל, אנו משנים את מסקנתנו בהכרעת הדין וקובעים כי היסודות העובדתיים של עבירת הפרת האמונים הוכחו: הרכיב ההתנהגותי - הפיכת קופה של תרומות פוליטיות לקופה עם אופי וגוון פרטי וכן שימוש בכספי תרומות פוליטיות לצרכים אישיים לנוחיות המחזיק - הוא הנאשם. הרכיב הנסיבתי - מדובר בשר עובד ציבור שעשה כן במילוי תפקידו. הרכיב התוצאתי - התנהלות כזו פוגעת באמון הציבור ובוודאי בטוהר המידות של פקידי הציבור שגם מחזיקים קופת מזומנים וגם משתמשים בה לצרכיהם בלא לדווח לאיש.

החזקת הקופה והשימושים בה, בין הפרטי ובין הפוליטי, נעשו במודעות של הנאשם, הוא ידע על הקופה, ידע על השימושים בה, הסכים כי שולה זקן תקבל עשרות אלפי דולר כהשלמת משכורת, ועל-כן הוכח גם היסוד הנפשי.

לאור האמור, הוכחו יסודות העבירה של מרמה והפרת אמונים ויש להרשיע את הנאשם בעבירה לפי סעיף 284 לחוק העונשין.

קבלת דבר במרמה

65. בפרק ה' לאישום השני נטען, כי בעצם קבלת הכספים מטלנסקי, המהווים קבלת טובת הנאה נוספת על שכרו כשר, הפר הנאשם את כללי ועדת אשר ובנוסף בהצהרותיו למבקר המדינה בשנים 2003-2006 נמנע הנאשם במתכוון, כדי להונות את מבקר המדינה, מאזכור הכספים שקיבל מטלנסקי ומאחרים שהחזיק בקופה וכי בעקבות מצגי השווא הללו והונאת המבקר, הניח הנאשם את דעתו של מבקר המדינה כי הפרטים שמסר בהצהרותיו הם נכונים וכי הוא פועל בהתאם לכללי ועדת אשר. כפועל יוצא מכך המבקר לא יכל לפעול נגד הנאשם על מנת שיחזיר את הכספים מטלנסקי ואחרים ואף ימנע מלהמשיך לקבלם. לשיטת המאשימה, במעשים אלה קיבל הנאשם דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

66. בהכרעת הדין (סעיף 973) נאמר כי נבחר ציבור רשאי לקבל תרומות לשימוש פוליטי, שכן תרומה פוליטית אינה נחשבת "להקניית נכס" לעובד הציבור וכן, "אם אומנם התרומה הפוליטית אינה קניין מוחלט של מקבלה אלא כפופה לתנאי השימוש בכסף כפי שנקבעו (במפורש או מכללא) בין נותן התרומה לבין מקבלה, כי אז לכאורה גם אין מדובר ב'נכס... שיש לשר' במובן של סעיף 10 לכללי ועדת אשר, שרק הוא חייב בדיווח למבקר המדינה". מכאן, שאלת השימושים בכסף הינה קריטית.

67. סעיף 415 לחוק העונשין קובע: "המקבל דבר במרמה, דינו - שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו - מאסר חמש שנים". מדובר בעבירה תוצאתית, קבלת דבר, ויסוד נפשי של מודעות המרמה לטיב התנהגותו ולקיומן של נסיבות רלוונטיות שיגרמו לתוצאה.

ביסוד העובדתי שני רכיבים: **האחד**, הצגת טענה כוזבת או העלמת עובדה שהיה מקום להציגה; **השני**, קבלת דבר מכוח אותה טענה כוזבת. כמו כן יש להוכיח קיומו של קשר סיבתי בין הטענה הכוזבת לקבלת הדבר. הדגש בעבירה הינו ביתרון למרמה ולא דווקא בנזק למרמה (הכרעת הדין סעיף 977).

היסוד הנפשי הנדרש בעבירה הוא מודעות לטיב ההתנהגות ולאפשרות התרחשות התוצאה האסורה, היא קבלת "הדבר" כתוצאה מהמרמה (סעיף 981 להכרעת הדין).

68. בהכרעת הדין קבענו, כי מתקיים ספק כאשר לרכיב העובדתי הראשון, הצגת טענת מרמה, שכן לפי סעיפים

10 ו-17 לכללי ועדת אשר, על השר להצהיר על הון, נכסים וזכויות שיש לו. כיוון שלא הוכחה טענת המאשימה כי הכספים אצל עו"ד מסר היו כספים פרטיים, נוצר הספק. באשר ליסוד הנפשי, קבענו שם כי לא ניתן לשלול את סבירות גרסתו של הנאשם כי האמין שאינו צריך לדווח על כספים פוליטיים המוחזקים בידו ועל-כן יש ספק סביר באשר להתקיימות היסוד הנפשי של מודעות להעלמת מידע החייב בגילוי (סעיף 981 להכרעת הדין).

נוכח הממצא העובדתי החדש על כספי המזומנים אצל אורי מסר והשימוש שנעשה בהם, **אנו משנים את מסקנתנו.**

69. א. הנאשם העלים מהמבקר את עצם קיום כספי המזומן בקופה והשימושים הפרטיים שנעשו בה. טלנסקי ואחרים נתנו לאולמרט כספים במשך שנים כתרומה פוליטית, אולמרט עשה בו שימוש פרטי ואף אסור, נתן לראש לשכתו, עובדת ציבור הכפופה לכללים ציבוריים ולתקשי"ר, עשרות אלפי דולרים. התרומה הפוליטית הפכה לנכס אישי ופרטי של הנאשם, שר התמ"ת, על כן היה חייב לדווח על נכס זה למבקר המדינה על-פי סעיף 10 לכללי ועדת אשר.

מכוח אותה העלמת עובדה, קיבל הנאשם "דבר", קרי "הנחת דעתו" של המבקר, שהרי אם היה דיווח על הנכס הזה - מזומנים בקופה, היה המבקר בודק העניין והאם הכספים הללו מהווים טובת הנאה מותרת או אסורה בהתאם לסעיף 6 לכללי ועדת אשר ואולי אף מורה על החזרתם. אי הדיווח מנע בדיקה ובכך הוכח קשר סיבתי בשל העלמת העובדה ובין קבלת הדבר.

ב. הכספים שהעביר טלנסקי לאולמרט היו חלק מהותי מהקופה. עצם קיומה נשמר בסוד. הנאשם סיכם בעל-פה עם שולה זקן כי תקבל כספים מהקופה מדי שנה על מנת שתמשיך לעבוד עמו ולצידו, ועצם הסכמה זו מלמדת על מודעותו לשימוש פרטי בכספים הללו. טרוניותיו של הנאשם כלפי שולה זקן (כפי שהוכחה בהקלטות) על עצם רישום שמו של טלנסקי ביומן הממוחשב ועל כך שסבר שהיה על זקן להימנע מרישום במחשב (וליצור בכך ראייה), מצביעים גם הם על מודעות לאופי הקופה ולשימוש החופשי שנעשה בה. כאשר שולה זקן אמרה לנאשם כי עשתה רישומים אלה כדי שתוכל לדווח לו, ענה לה שלא הייתה צריכה לדווח לו ואם הייתה רושמת היה עליה לעשות זאת בפתק. גישה זו ומודעותו לשימושים בכסף, שוללים את גרסתו כי האמין שאינו צריך לדווח על כספים אלה, שהרי ידע היטב שהם אינם רק לשימושים פוליטיים.

ג. המסקנה הינה, כי הוכחו יסודות העבירה של קבלת דבר במרמה. הנסיבות הן מחמירות משלושה טעמים: **האחד**, מדובר בסכומי כסף גבוהים; **השני**, הדיווחים הכוזבים למבקר המדינה נמשכו מספר שנים;

השלישי, תפקידו הרם של הנאשם.

ד. לאור האמור, יש להרשיע את הנאשם בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 לחוק העונשין.

יעקב צבן, שופט

השופט משה סובל:

1. אני מצטרף בהסכמה לתוצאה אליה הגיע חברי, סגן הנשיא י' צבן, לפיה בשונה מהמצב הראיתי ששרר בעת מתן הכרעת דיננו המקורית, כיום, לאחר שמיעת עדותה של גב' זקן וקבלת היומנים והקלטות, הוכחה מעבר לספק סביר אשמתו של הנאשם בעבירת מרמה והפרת אמונים ובעבירת קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, במסגרת פרשת טלנסקי.

2. כפי שביאר ופירט חברי, מהראיות החדשות שהובאו בפנינו על פי החלטת בית המשפט העליון, עולות מספר מסקנות עובדתיות שיש בהן לשנות מהמסקנות שנקבעו בהכרעת הדין המקורית:

א. בהכרעת הדין המקורית נקבע כי בתקופת כהונתו של הנאשם כשר התמ"ת, העביר טלנסקי אליו ועבורו סכומי כסף קטנים יחסית (כמה מאות או אלפי דולרים), כדמי כיס וסיוע בשדרוג נסיעות לארה"ב עבור ארגונים, וכן תרומות - בסכומים שלא ניתן לקובעם בוודאות - שנמסרו לגב' זקן עבור הנאשם והועברו לקופה אצל אורי מסר.

כיום, על יסוד הראיות החדשות, ניתן לקבוע כי הכספים שהתקבלו מטלנסקי בתקופת התמ"ת ונשמרו עבור הנאשם במזומן בקופה אצל אורי מסר, הסתכמו ב-146,450 דולרים. סכום זה מתווסף ל-7,500 דולרים שנטל הנאשם ביום 24.12.03 מהכסף שהביא עמו טלנסקי לפני הכנסתו לקופה, ולשני הסכומים שנקבעו בהכרעת הדין המקורית שקיבל הנאשם מטלנסקי בתקופת התמ"ת ולא נשמרו בקופה אצל אורי מסר: סכום מזומן של 15,000 דולרים שמסר טלנסקי לנאשם בניו יורק ביום 23.11.05, ותשלום עבור שהיית הנאשם בבית מלון בווינגטון בסך של כ-4,700 דולרים אותו ביצע טלנסקי בחודש אוקטובר 2005 בכרטיס אשראי שלו.

ב. בהכרעת הדין המקורית נקבע כי קיים ספק בשאלה האם הכספים במזומן שאורי מסר החזיק בכספת עבור הנאשם, היו כספים פרטיים של הנאשם, כלומר כספים ששימשו אותו למטרות פרטיות, או כספי תרומות פוליטיות ששימשו את הנאשם לקידום מטרות פוליטיות.

כיום, על יסוד הראיות החדשות, לא נותר ספק כי כספי הקופה שניהל אורי מסר שימשו את הנאשם גם למטרות פרטיות.

ג. בהכרעת הדין המקורית נקבע כי קיים ספק סביר באשר לטענת הנאשם כי האמין שאינו חייב לדווח למבקר המדינה בהתאם לכללי ועדת אשר על כספי המזומן שהחזיק עבורו אורי מסר, בשל היותם כספי תרומות פוליטיות.

כיום, על יסוד הראיות החדשות, לא נותר ספק סביר בכך שהנאשם ידע כי הכספים בקופה אצל אורי מסר חייבים בדיווח למבקר המדינה.

3. נקודת המוצא להכרעת הדין המקורית הייתה שבעצם קבלת הכספים מטלנסקי בתקופת התמ"ת (היא התקופה שלא התיישנה ולגביה בלבד הואשם הנאשם בכתב האישום) - לשון אחרת: במעשה "הנגיעה" בכסף כשלעצמו - לא בוצעה על ידי הנאשם עבירה פלילית של הפרת אמונים. אמנם מימון שהיית הנאשם בבית המלון בווינגטון על ידי טלנסקי באוקטובר 2005 (כ-4,700 דולרים), והעברת סכום המזומן של 15,000 דולרים מטלנסקי לנאשם בניו יורק ביום 23.11.05, מהווים "טובת הנאה" או "הכנסה" שאסור לשר לקבלן על פי סעיף 6(3) לכללי ועדת אשר. אולם כפי שבואר בהכרעת הדין, כללי ועדת אשר אינם במעמד של דין, ולכן אין בעצם הפרתם כדי לגבש עבירה של הפרת אמונים. יחד עם זאת, הוספנו וצינו כי "יתכנו מצבים בהם הפרת כללי ועדת אשר לא תעמוד בפני עצמה אלא תהיה חלק מהתנהלות פסולה נרחבת יותר של עובד הציבור שיש בה, בהסתכלות כוללת, לספק את רכיב החומרה הנוסף הנדרש להרשעה" (הכרעת הדין, סעיף 974). בהכרעת הדין המקורית, לא מצאנו במעשיו של הנאשם בקשר לקבלת שתי טובות ההנאה מטלנסקי באוקטובר ובנובמבר 2005, את אותו רכיב חומרה נוסף, "מאחר שלא הוכח כי עצם הנתינה של טובות הנאה אלה נעשתה שלא כדין (להבדיל מהפרת כללי ועדת אשר שאינם בבחינת דין), ובשים [לב] לכך שמדובר בשני אירועים בלבד שהוכחו על פני תקופה ממושכת" (שם, סעיף 976). אכן, מדובר בטובות הנאה שגם לשיטת המאשימה אינן עולות כדי שוחד, שהרי הנאשם לא הואשם בפרשת טלנסקי בעבירת שוחד, ועובדות כתב האישום אינן מבססות אף הן תיאור של שוחד: בעמ' 31 לכתב האישום נטען שהנאשם קיבל מטלנסקי סכומים של

מאות אלפי דולרים "עת שמילא את תפקידו כשר וכממלא מקום ראש ממשלה"; אך כידוע, תנאי בלתו אין לעבירת השוחד הוא שהמתת ניתן "בעד פעולה הקשורה בתפקידו" של עובד הציבור (סעיף 290 לחוק העונשין, תשל"ז-1977; ההדגשות הוספו), ואין די בכך שטובת ההנאה ניתנה **בעת** שעובד הציבור נושא בתפקידו. ההבדל בין השניים ("בעד" לעומת "בעת") הוא מהותי. בנסיבות אלה, בהן המאשימה לא טענה, ולא כל שכן שלא הוכחה, כי טלנסקי - תושב ארה"ב שאינו מנהל עסקים כלשהם בישראל - נתן לנאשם את טובות ההנאה האמורות **על מנת** שהנאשם יבצע עבורו פעולה הקשורה בתפקידו של הנאשם כעובד ציבור, במובן של קשר סיבתי בין הנתינה לבין הפעולה (השוו למשל ע"פ 216/75 תמיר נ' מדינת ישראל, פ"ד ל(2) 169, 174-175), לא סברנו כי די בעצם הפרת כללי ועדת אשר על ידי הנאשם לשם גיבושה של אחריות פלילית בהפרת אמונים. זאת, שעה שמדובר בשתי הפרות יחידות של הכללים, סמוכות זו לזו, על פני תקופה של מספר שנים בהן כיהן הנאשם כשר הכפוף לכללים, וכאשר לא נלוותה לקבלת שתי טובות ההנאה נסיבה מחמירה מבחינת התנהלות הנאשם בקשר לאותן טובות הנאה.

4. מסקנה זו משתנה כעת בעקבות הראיות החדשות. עתה ברור מעל לספק סביר כי בתקופת כהונתו כשר התמ"ת קיבל הנאשם מטלנסקי כספים בתדירות ובהיקף העולים בהרבה על שתי טובות ההנאה משלהי תקופת הכהונה, שהוכחו במסגרת הכרעת הדין המקורית. קבלת כספי מזומן מטלנסקי בסדרי גודל משמעותיים של עשרות אלפי דולרים כל פעם, ליוותה את כהונת הנאשם כשר התמ"ת לאורך כל שנותיה (72,500 דולרים ביום 24.12.03; 50,000 דולרים ביום 21.7.04; 23,950 דולרים ביום 30.6.05; 7,500 דולרים ביום 12.8.05; 15,000 דולרים ביום 23.11.05). כל אחת ואחת מקבלות כספים אלה הייתה כרוכה בהפרה כפולה מצד הנאשם של כללי ועדת אשר: הפרה ראשונה, בעצם קבלת הכספים בניגוד לאיסור על קבלת טובת הנאה או הכנסה שמחוץ לשכר הרשמי, הקבועה בסעיף (3)6 לכללים; הפרה שניה, בהסתרת קבלת הכספים בהצהרות השנתיות שהגיש הנאשם למבקר המדינה בהתאם לסעיף 10 לכללים. הכמות, כשלעצמה, מחמירה את עוצמת ההפרות ואת נפקותן. אך במקרה שלפנינו העניין אינו מסתיים בכמות. העברות הכספים הנוספות מטלנסקי, שהוכחו רק כעת בעקבות הראיות החדשות, שונות משתי טובות ההנאה מהחודשים אוקטובר ונובמבר 2005 גם באיכות. השוני "האיכותי" בא לידי ביטוי באופן החזקת הכספים שהוכחו כעת. כספים אלה, בשונה מהתשלום עבור המלון באוקטובר 2005 והסכום של 15,000 דולרים מנובמבר 2005, נמסרו על ידי הנאשם, באמצעות גב' זקן, לשמירה בכספת נסתרת אצל אורי מסר. כפי שקבענו בהכרעת הדין המקורית (סעיף 967) החזקת מט"ח במזומן בכספת לאורך שנים, ללא דיווח וללא רישום גלוי ומסודר, תוך שמירת עובדה זו כסוד כמוס בין שלושת אנשי אמון (הנאשם, גב' זקן ואורי מסר), מעמידה את הכסף באור שלילי ומטילה עליו כתם של חוסר תקינות וחוסר חוקיות. "צבעו" הבעייתי של הכסף הנגזר מאופן החזקתו, מהווה נסיבה מחמירה נוספת המצטרפת לעצם ההפרה (הכפולה) של כללי ועדת אשר בקשר לקבלת הכסף והחזקתו. החומרה מתעצמת עוד יותר מקום בו מדובר בשר בכיר בממשלה ובממלא מקום ראש הממשלה, המשתף במעשה ההחבאה וההסתרה עובדת מדינה

הכפופה לו ועומדת בראש לשכתו (גב' זקן).

5. בהכרעת הדין המקורית לא היה ניתן לקבוע ממצא עובדתי, ברמת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי, באשר למקור הכספים שהוחזקו בתקופת התמ"ת בכספת על ידי אורי מסר עבור הנאשם. כפי שנאמר שם (בסעיף 966): "בתקופה בה כיהן הנאשם כראש עירייה התקבלו תרומות במזומנים בסכומים של מאות אלפי דולרים, אשר אפשר שהוחזקו באותה כספת של מסר. בתקופת התמ"ת נכנסו ויצאו מהקופה סכומי כסף בסדר גודל של עשרות אלפי דולרים, ואין ראיה ברורה על מקור הכסף, אם כי מסר הבין כי חלק מהכספים מקורו בטלנסקי" (ההדגשה הוספה). אמנם בהכרעת הדין נקבע גם (בסעיף 935) כי בתקופת התמ"ת העביר טלנסקי לנאשם, באמצעות גב' זקן, תרומות שנשמרו בקופה אצל אורי מסר. אולם דברים אלה סויגו (שם) בכך ש"לא ניתן לקבוע בוודאות את סכומי התרומות". מסיבה זאת לא היה די בסימני השאלה והנסיבות המחשידות שפורטו בהכרעת הדין בכל הנוגע לקופה הנסתרת שהחזיק אורי מסר, כדי להוביל להרשעת הנאשם בהפרת אמונים. בהקשר זה הסברנו (שם, בסעיפים 968-976) כי כאשר מדובר בהסתרה בלבד של כסף, גם אם הכסף מוחזק במזומן בכספת וגם אם המחזיק בו הוא שר בכיר, הנורמה המופרת היא כללי ועדת אשר; ומאחר שמדובר בנורמה משמעתית ולא פלילית, אין בהסתרה כשלעצמה כדי לבסס אחריות פלילית בהפרת אמונים, ויש צורך ב"פן מחמיר נוסף" העשוי להתגלות מקום בו הפרת הכללים מהווה "חלק מהתנהלות פסולה נרחבת יותר של עובד הציבור שיש בה, בהסתכלות כוללת, לספק את רכיב החומרה הנוסף הנדרש להרשעה" (סעיפים 974, 976).

התנהלות פסולה נרחבת יותר התגלתה כעת, בעקבות הראיות החדשות. אם קודם לכן ניתן היה לאפשר לנאשם ליהנות מהספק בנוגע למקור הכספים שהחזיק עבורו אורי מסר בתקופת התמ"ת, להניח שמדובר בכספים שהתקבלו אצל הנאשם עוד בתקופת כהונתו כראש עירייה (בה לא חל עליו האיסור של קבלת טובת הנאה הקבוע בכללי ועדת אשר לשרים וסגני שרים בלבד), ולהוסיף ולהניח שחלקם של כספי טלנסקי (שסכומם לא הוכח באותו שלב) בכלל כספי הקופה היה זניח - כעת ברור **שכמחצית** מהכספים שהוחזקו על ידי אורי מסר בקופה התקבלו מטלנסקי במהלך תקופת התמ"ת, כך שגם קבלת הכספים, ולא רק צורת החזקתם, היו באיסור. כאשר מצרפים החזקה מסתורית ומחשידה בכספי מזומן אל הפרת שני איסורי משמעת בקשר **לאותם** כספים: איסור משמעת אחד במועד קבלת הכספים, ואיסור משמעת שני בהפרת חובת ההצהרה עליהם למבקר המדינה - הולך ומתקצר המרחק בין המעשים לבין הפגיעה בשלושת הערכים המוגנים על ידי העבירה של הפרת אמונים: אמון הציבור בעובדי הציבור, טוהר המידות של עובדי הציבור, ותקינות הפעילות של המינהל הציבורי. בהתאם להלכת דנ"פ שבס, בהתקיים פגיעה מהותית באחד מערכים אלה מתקיים היסוד העובדתי של "הפרת אמונים". לפיכך ייתכן שניתן היה להרשיע את הנאשם בהפרת אמונים כבר עם

הוכחת "משולש החומרה" הזה (שלא הוכח טרם הבאת הראיות החדשות): החזקת הכספים במזומן בקופה הנסתרת; הפרת כללי ועדת אשר במועד קבלת אותם כספים; והפרת כללי ועדת אשר במועד ההימנעות מדיווח על הכספים למבקר המדינה. אלא שבנסיבות המקרה שלפנינו איננו נזקקים להכריע בשאלה זאת, שכן מעשיו של הנאשם בנוגע לכספי טלנסקי שהוחזקו בקופה אצל אורי מסר כללו, מבחינה עובדתית, שלושה רכיבי חומרה נוספים מלבד שלושת רכיבי החומרה האמורים לעיל:

ראשית, הנאשם לא רק נמנע מלהצהיר למבקר המדינה על כספי הקופה והפר בכך את הוראת כללי ועדת אשר, אלא נקט במרמה כלפי מבקר המדינה, הגיש למבקר בשנים 2003-2006 הצהרות על רכושו בהן לא כלל את הכספים שבקופה, וביצע בכך עבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, כפי שקבע חברי סגן הנשיא צבן בהכרעת דינו המשלימה. מרמה זאת מגבשת כמות שהיא גם את יסודותיה של עבירת מרמה והפרת אמונים שבסעיף 284 לחוק העונשין, החלה על "עובד הציבור העושה במילוי תפקידו **מעשה מרמה** או הפרת אמונים הפוגע בציבור" (ההדגשה הוספה). בנוסף, עולה המרמה כדי הפרת אמונים, שכן "הפרת אמונים" משתרעת על מגוון של מעשים או מחדלים. כך למשל עובד ציבור המורה על ביצוע רישום כוזב מבצע מעשה של הפרת אמונים" (דנ"פ שבס, בעמ' 414). האמון מושתת על האמת, ועובד ציבור המוסר הצהרה כוזבת מפר את האמון שנתן בו הציבור: "עובד הציבור המבצע בעצמו, או המורה לזולתו לבצע, רישום שאינו אמת מועל באמון שניתן בו ומפר בכך אמונים. ביסוד האמון עומדת עשיית הישר וההוגן על-פי עובדות אמת. עובד ציבור הסוטה מאלה מועל באמון ומפר אמונים" (ע"פ 645/81 פניץ נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(3) 67, 69).

שנית, בעוד שכספי הקופה הוצגו על ידי הנאשם בבית המשפט (לאחר שחזר בו מכפירתו בפני חוקרי המשטרה בקיומה של הקופה) ככספי תרומות שיועדו על ידי תורמיהם למטרות פוליטיות, בפועל שימשו הכספים את הנאשם גם לצרכיו הפרטיים.

שלישית, הנאשם לא רק קיבל מטלנסקי במהלך שלוש שנות תקופת התמ"ת כ-173,000 דולרים בניגוד לאיסור שבכללי ועדת אשר, הסתיר את החלק הארי של הכספים בקופה אצל אורי מסר, עשה בהם שימוש פרטי, ונמנע מלדווח עליהם למבקר המדינה כחובתו על פי כללי ועדת אשר. מלבד כל אלה, פנה הנאשם לשלושה אנשי עסקים על מנת לסייע לטלנסקי בקידום עסקיו, כאשר שניים מן הפניות נעשו בכתב ותוך שימוש בנייר מכתבים רשמי של סגן ראש הממשלה ושר התמ"ת. ודוק: בהכרעת הדין המקורית קבענו כי מאחר שהנאשם לא הפעיל בפניות אלה סמכות שלטונית אלא רק המליץ בהן על טלנסקי, לא נחצה במעשיו הגבול שבין המישור האתי והמשמעותי למישור הפלילי, ולא

הוכחה פגיעה ממשית וחמורה באחד הערכים המוגנים על ידי העבירה של הפרת אמונים (סעיף 959). קביעה זו עומדת על מכונה גם עתה (וראו סעיף 62 להכרעת הדין המשלימה של סגן הנשיא צבן), במובן זה שפניות הנאשם לשלושת אנשי העסקים במטרה להמליץ על טלנסקי לא היוו כשלעצמן מעשה עבירה. אלא שלנוכח שינוי הממצאים העובדתיים בעקבות הראיות החדשות, חל שינוי גם בנפקות הנודעת לפניות ההמלצה עבור טלנסקי: בהכרעת הדין המקורית, ניגוד העניינים בפניות המלצה אלו נבע מהיותו של טלנסקי אדם המקורב לנאשם שתרם לו כספים רבים במהלך השנים. כעת, משנקבע כי כספיו של טלנסקי נשמרו בחשאי בקופה אצל אורי מסר, הוסתרו ממבקר המדינה תוך כדי ביצוע עבירה פלילית, והתקבלו בידי הנאשם תוך הפרת האיסור שבכללי ועדת אשר - יש בפניות ההמלצה של הנאשם עבור טלנסקי בתקופת התמ"ת כדי לשמש רכיב מחמיר נוסף להתנהלות הכוללת של הנאשם וכדי להטביע חותם שלילי נוסף על הסתרת כספי הקופה והפרת כללי ועדת אשר, בבחינת סופו (פעולות הנאשם עבור טלנסקי) המעיד על תחילתו (קבלת הכספים מטלנסקי, הסתרתם והשימוש הפרטי בהם), כך שניתן לראות במכלול מעשיו של הנאשם בקשר לכספי טלנסקי את אותה "התנהלות פסולה נרחבת יותר של עובד הציבור" שעל פי הכרעת הדין המקורית "יש בה, בהסתכלות כוללת, לספק את רכיב החומרה הנוסף הנדרש להרשעה".

6. השקפתי היא שיש להעמיד במרכז הדיון את החזקת הכספים במזומן בכספת נסתרת ובלתי מדווחת אצל אורי מסר. אף שמעשה זה לבדו אינו מספיק לגיבוש אחריות פלילית, מצויה בו ליבת הפגיעה בערכים המוגנים על ידי העבירה של הפרת אמונים, כאשר יתר הנסיבות והמעשים של הנאשם מקרינים על החזקת הכספים בקופה, מוסיפים לה היבטים שונים של חומרה, ועל ידי כך מקנים לה את הממד הפלילי. בעת מתן הכרעת הדין המקורית ידענו כי הנאשם החזיק בקופה אצל אורי מסר בתקופת התמ"ת למעלה מ-300,000 דולרים במזומן, ואף ידענו כי הנאשם קיבל מטלנסקי בסוף תקופת התמ"ת טובות הנאה בשווי של כ-20,000 דולרים עליהן לא דיווח למבקר המדינה כפי שחייב היה לעשות. אולם לא ידענו כי קיים קשר בין כספי טלנסקי (כספים בסכום ממשי להבדיל מסכום בלתי ידוע שעשוי להיות שולי) לבין הקופה אצל אורי מסר. גם לא היה ידוע בעת מתן הכרעת הדין המקורית כי הנאשם עשה בכספי הקופה שימוש פרטי; הפר בתקופת התמ"ת כבר בשעת קבלת כספי הקופה מטלנסקי איסור שנקבע בכללי ועדת אשר; ובהמשך הפר בשנית את אותם כללים משלא דיווח למבקר המדינה על החזקת הכספים עבורו בקופה. בנוסף, בעת מתן הכרעת הדין המקורית לא ניתן היה לשלול את גרסת הנאשם כי האמין שאינו צריך לדווח למבקר המדינה על הכספים שבקופה, בהיותם כספי תרומות פוליטיות.

כל העובדות הללו, שלא היו ידועות בעת מתן הכרעת הדין המקורית, התבררו כעת מתוך הראיות החדשות. היומנים, הקלטות ועדותה של גב' זקן בקשר לראיות אלו, שהובאו בפנינו על פי החלטת בית המשפט העליון, מוכיחים כי הנאשם

קיבל מטלנסקי בתקופת התמ"ת כ-146,000 דולרים במזומן אותם העביר לשמירה בקופה הנסתרת שניהל עבורו אורי מסר; עשה בכספי הקופה שימוש לצרכים פרטיים; הפר לגבי כספי הקופה (ולא רק לגבי 20,000 הדולרים בקירוב שקיבל מטלנסקי בסוף תקופת התמ"ת ולא החביא בקופה) את האיסור בדבר קבלת טובת הנאה שבכללי ועדת אשר; הפר לגבי כספי הקופה (ולא רק לגבי הסכום הנ"ל שלא הוחבא בקופה) את חובת הדיווח השנתית למבקר המדינה על פי כללי ועדת אשר; והגיש למבקר הצהרות כוזבות באשר להיקף רכוש, בהן לא כלל את כספי הקופה, למרות שידע כי אין מדובר בכספים פוליטיים העשויים להיות פטורים מחובת הדיווח על פי הכללים. לפיכך יש בראיות החדשות כדי לשנות את מסקנת הכרעת הדין המקורית ולבסס הרשעה.

7. אין לקבל בהקשר זה את טענת הנאשם בסיכומיו, לפיה השאלה היחידה שהוחזרה לדיון בפנינו על פי החלטת בית המשפט העליון הייתה האם נעשה בכספי הקופה שימוש פרטי או פוליטי. בית המשפט העליון החזיר את התיק לבית המשפט המחוזי "לשם שמיעת עדותה של זקן בקשר להגשת הקלטות... ובקשר להגשת היומנים בלבד... כן תוכל זקן להישאל בחקירה ראשית לגבי תוכן היומנים וקטעים אלו בקלטות" (סעיף 20(א) להחלטה מיום 6.8.14). בהחלטה נוספת של בית המשפט העליון (מיום 14.8.14) הובהר כי היומנים יוגשו "אך ככל שמדובר בכספים הנזכרים בהם". נמצא כי מכוח החלטות בית המשפט העליון עלינו לקבוע ממצאים לגבי כל עובדה הנכללת בקלטות ובסכומים שביומנים, העשויה להשפיע על תוצאת הכרעת הדין המקורית. לכן, הכרעת הדין המשלימה אינה מוגבלת לשאלת סיווג השימוש בכספי הקופה. עליה לעסוק גם בשאלת גובה הסכומים שהתקבלו מטלנסקי במהלך תקופת התמ"ת והועברו לקופה, שהרי סכומים אלו מפורטים ביומנים שבית המשפט העליון הורה על הגשתם. כמו כן, ככל שיש בקלטות אמירות של הנאשם מהן ניתן להסיק על הלך רוחו וטיב ידיעותיו, באופן המשליך על התקיימות היסוד הנפשי אצלו, כי אז שומה על הכרעת הדין המשלימה לעסוק גם בכך, שהרי בית המשפט העליון הורה על הגשת הקלטות לצורך כל נתון רלוונטי הנכלל בהן. וכפי שקבע בית המשפט העליון: "לאחר אלו" - היינו לאחר קביעת כל הממצאים הרלוונטיים על פי הקלטות והסכומים המופיעים ביומנים - "על בית המשפט המחוזי לשוב ולשקול את הכרעתו באשר ל'פרשת טלנסקי' (ופרשה זו בלבד) וליתן פסק דין משלים בעניין" (סעיף 20(ה) להחלטה מיום 6.8.14). במסגרת השקילה המחודשת נדרשים אנו אפוא לשוב ולבחון את כל המסקנות המשפטיות שבהכרעת הדין המקורית לאור הממצאים העובדתיים החדשים הנגזרים מהקלטות ומהסכומים שביומנים. כך עשינו.

8. בכלל קטעי הקלטות שבית המשפט העליון הורה על הגשתן, מצויים חילופי הדברים בין הנאשם לגבי זקן בשיחה מיום 19.5.11 שצוטטו על ידי חברי סגן הנשיא צבן בסעיף 50 להכרעת דינו המשלימה. בניסיון לשכנע את גבי זקן שלא תעיד, אומר לה הנאשם כי תתקשה להסביר את הרישום ביומנה לגבי התשלום שניתן לה מהקופה אצל אורי

מסר, שכן "איזה כסף זה הרי? הרי אני אומר שזה תרומות פוליטיות אז מה?" (קטע 831). דברים אלו מוכיחים מעבר לספק סביר כי הנאשם ידע שאם יקבע בהכרעת הדין כממצא, על יסוד רישומי היומן, כי שולמו לגב' זקן כספים מתוך הקופה אצל אורי מסר, כי אז יהיה בכך לשלול מיניה וביה את גרסתו לפיה כספי הקופה היו תרומות פוליטיות. לפיכך ניסה לשכנע את גב' זקן שלא להתייבב על דוכן העדים למסירת עדות, שאז כלשונו: "אם את לא מופיעה לא יכולים להגיש את נייר [כלומר את היומן], הם לא יכולים לשאול על הנייר, הם לא יכולים לקבוע ממצא עובדתי על הנייר, מה הם יכתבו על הנייר" (קטע 835). מצויה כאן הוכחה ברורה ומוחצת לכך שהנאשם ידע כי הכספים המוחזקים בקופה אצל אורי מסר אינם כספי תרומות פוליטיות. בכך הוסר הספק שהוצג בהכרעת הדין המקורית באשר לסיווג הכספים שבקופה ובאשר להתקיימות היסוד הנפשי אצל הנאשם בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות. הנאשם ידע כי הכספים שאורי מסר החזיק עבורו בקופה לא היו כספי תרומות פוליטיות, וכי מדובר לפיכך בכספים האסורים לקבלה לשר וחייבים בדיווח למבקר המדינה על פי כללי ועדת אשר. משלא כלל כספים אלו בהצהרות השנתיות שהגיש למבקר המדינה, קיבל הנאשם במרמה את הנחת דעת המבקר.

יש לדחות את טענת ההגנה בסיכומיה, הנאחזת בתשובתה של גב' זקן לדברי הנאשם בשיחה הנזכרת: "זה אחד באחד... זה הכול שרשרת של כסף מאחד בשני" (קטעים 832, 834). לטענת ההגנה, בתשובה זו אישרה גב' זקן לנאשם את דבריו קודם לכן (בקטע 831) כי הכספים שבקופה אצל אורי מסר הם תרומות פוליטיות. ארבעה טעמים מובילים לדחיית טענה זו: ראשית, ענייננו במצב הידיעה של הנאשם ולא במצב הידיעה של גב' זקן. גם אם גב' זקן הייתה סבורה שהכספים בקופה אצל אורי מסר היו תרומות פוליטיות (ומעדותה בפנינו עולה כי לא כך הדבר), הנאשם ודאי לא סבר כן, ולפיכך הסביר לה במשפט הקודם ("הרי אני אומר שזה תרומות פוליטיות") כי הגשת היומן כראיה, אם תתייבב לעדות, תמנע ממנו לדבוק בגרסתו לגבי מקורם של הכספים בקופה מתרומות פוליטיות. שנית, על מנת לתת לדברים אלו של הנאשם - "הרי אני אומר שזה תרומות פוליטיות" - מובן שונה ממובנם הטבעי וההגיוני, היה על הנאשם להתכבד ולמסור עדות גם בשלב זה של המשפט. הימנעותו מעשות כן אינה מאפשרת להגנה לטעון בסיכומיה טענות עובדתיות באשר לכוונתו במשפט זה או אחר שאמר בשיחות שהקליטה גב' זקן. שלישית, הסנגור נמנע מלשאול את גב' זקן בחקירה הנגדית שערך לה לפרש כוונתה במילים "זה אחד באחד". רביעית, ביום 5.7.11, כחודש וחצי לאחר שהתקיימה ביום 19.5.11 השיחה בין הנאשם לבין גב' זקן בה נאמרו הדברים הנדונים, נחקר הנאשם בחקירה נגדית בפנינו. ב"כ המאשימה הקריא בפני הנאשם את הקטעים מהיומן בהם מתייחסת גב' זקן לכספים ששולמו לה מהקופה אצל אורי מסר, ושאל אותו "אולי זה אחד השימושים שנעשה בכספים?". תשובתו של הנאשם הייתה: "אני לא ראיתי את זה אף פעם, זה לא מוכר לי, ואני לא יכול להתייחס לדבר כזה שאני לא מכיר אותו, אף אחד לא הראה לי, אף אחד לא התייעץ איתי עליו, אף אחד לא נתן לי אותו, נקודה" (פרוטוקול, עמ' 14258-14261). בתשובה זו הרחיק הנאשם עצמו מכל ידיעה או מעורבות בנוגע לביצוע תשלומים לגב' זקן מהכספים שבקופה אצל אורי מסר. בכך נשמטה

הקרקע תחת הטענה המוצאת בתשלומים לגב' זקן הוכחה לכך שהכספים בקופה היו כספים פוליטיים ("אחד באחד"). אם אמנם לכך כיוונו הנאשם וגב' זקן בשיחתם מיום 19.5.11, היה הנאשם שש כמוצא שלל רב על השאלה שהפנה אליו התובע ביום 5.7.11, ומאשר בתשובתו כי אכן בוצעו מכספי הקופה תשלומים לגב' זקן, וזאת עבור פעילותה הפוליטית, שכן מדובר בתרומות פוליטיות. עדותו של הנאשם המרחיק עצמו מהתשלומים לגב' זקן, מלבד שאינה אמת (שהרי בשיחה המוקלטת השנייה מיום 28.10.12 אישר הנאשם בקטע 178 כי הסכים לתשלומים אלה), מוכיחה בעליל כי אף לשיטת הנאשם, התשלומים לגב' זקן אינם מתיישבים עם תיאור כספי הקופה אצל אורי מסר כתרומות פוליטיות.

9. מטעמים אלה, ועל יסוד הממצאים העובדתיים שנקבעו בהכרעת הדין המשלימה של חברי סגן הנשיא צבן, המקובלים עלי, אני מצטרף לתוצאה לפיה יש להרשיע את הנאשם במסגרת פרשת טלנסקי במרמה והפרת אמונים ובקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

משה סובל, שופט

השופט רבקה פרידמן-פלדמן:

1. מקובלות עלי קביעות חברי, סגן הנשיא כבוד השופט י' צבן, באשר לקבילות ואמינות הרישום ביומניה של הגב' שולה זקן, ובאשר לקבילות ואמינות הקלטות השיחות בין הנאשם לבין הגב' זקן.

כן מקובלת עלי מסקנתו של כבוד השופט צבן לגבי משמעותן של ראיות חדשות אלה.

אני מסכימה עם עמדת חברי גם באשר למסקנה הסופית, לפיה יש להרשיע את הנאשם במרמה והפרת אמונים ובקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

2. יחד עם זאת, כמי שהצטרפה להרכב השופטים בשלב שלאחר הכרעת הדין המקורית, מאחר שהכרעת הדין המקורית מהווה בסיס להכרעת הדין המשלימה, ומאחר שהכרעת הדין המשלימה מהווה חלק בלתי נפרד מהכרעת הדין המקורית, אני מוצאת לנכון להוסיף דברים, שיהיה בהם כדי לבטא את עמדתי, בקצרה, לגבי מעשיו של הנאשם ומשמעותם.

3. אני סבורה כי הראיות שהובאו "בסבב הראשון" של המשפט, בהתאם לממצאים העובדתיים שנקבעו בהכרעת הדין, די היה בהן כדי לקבוע, כבר אז, מעבר לספק סביר, כי הנאשם עבר את העבירות המיוחסות לו.

להזכיר - בכתב האישום, בפרק הנוגע לעניינו, מדובר בעבירה של מרמה והפרת אמונים, בשל קבלת סכומי כסף גדולים מטלנסקי (המהווה קבלת טובת הנאה אסורה והפרה של כללי ועדת אשר); סיוע לטלנסקי בעסקיו (תוך ניגוד עניינים חריף); והחזקת מאות אלפי דולרים בקופה סודית. כן מדובר בעבירה של מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, במסירת דיווח כוזב של הנאשם למבקר המדינה, בכך שלא דיווח למבקר המדינה על הכספים האמורים, מתוך כוונה להסתיר ולהונות (עמ' 376 להכרעת הדין).

4. להלן הקביעות העובדתיות הרלוונטיות, **כפי שנקבעו בהכרעת הדין המקורית:**

א. העברת סכומי כסף גדולים מטלנסקי לנאשם:

- (1) תרומה לבחירות בשנת 1993 בסך 2,500 דולר (עמ' 421).
- (2) העברה בנקאית בסך 140,560 ₪ (כ-40,000 דולר) לחשבונו הפרטי של הנאשם ביולי 1997, כסיוע למימון הוצאות הגנה בהליך פלילי (עמ' 421).
- (3) בינואר 2002 - סך 380,000 דולר לכיסוי חובות העמותה "ירושלים המלוכדת בראשות אהוד אולמרט 1998", באמצעותה נוהלה מערכת הבחירות של הנאשם בשנת 1998 לתפקיד ראש עיריית ירושלים. נקבע כי הנאשם הוא זה שהפנה את עו"ד אורי מסר לטלנסקי לקבלת סיוע בעניין הבטוחה וכיסוי החוב וידע שכספי טלנסקי שימשו לכיסוי חוב העמותה ושחררו את ערבותו האישית לחוב (עמ' 429).
- (4) תרומה של טלנסקי ובני משפחתו בסך 30,000 דולר במאי 2002 למען בחירת הנאשם לראשות תנועת הליכוד (עמ' 430).
- (5) בתקופת היותו של הנאשם שר התמ"ת, בעת ששהה בווינגטון בנסיעה פרטית באוקטובר 2005, שילם טלנסקי את חובו של הנאשם למלון בסך 4,717 דולר (עמ' 438).
- (6) באותה תקופה, בעת שהנאשם שהה במלון בניו יורק לרגל עניין פרטי, ביום 23.11.05, נתן לו טלנסקי 15,000 דולר במזומן (עמ' 442).
- (7) העברת כספים בתקופת היותו של הנאשם שר התמ"ת, והחזקתם בקופה אצל אורי מסר - סכומי הכסף לא נקבעו (עמ' 434).

ב. סיוע של הנאשם לעסקיו של טלנסקי:

בסוף שנת 2004 הצטרף טלנסקי לדוד צבי פרידלנדר, כמשקיע בחברת "קולטק", שעסקה ביצירת מיני-בר אוטומטי לבתי מלון. טלנסקי התחייב להשקיע מאות אלפי דולרים, היה פעיל בחברה ואף הכניס את אשתו ואת בנה כשכירים בחברה. לדברי פרידלנדר, **"עיקר תפקידו של טלנסקי היה 'לפתוח דלתות' שכן הכיר את כולם, בהיותו חיה חברתית, אדם נחמד היוצר קשרים, והוא שהביא את החברה להרבה מבעלי המלונות... טלנסקי נהג 'לפתוח את הדלת' ואז נסוג ונתן לאחרים לעסוק בפרטים ובטכנולוגיה"** (עמ' 443).

טלנסקי ביקש עזרה מהנאשם, שהיה, כאמור, שר התמ"ת, ולבקשתו נשלחו מכתבים בעניין לאנשי העסקים רונלד ארנל (תושב ארה"ב העוסק בתחום הנדל"ן) ושלדון אדלסון (איש עסקים בינלאומי בתחום הנדל"ן והמלונאות) וכן פעל הנאשם בעל פה לגבי יצחק תשובה (אף הוא איש עסקים בינלאומי בתחום הנדל"ן והמלונאות), כל זאת ליצירת קשר בינם לבין טלנסקי.

בהכרעת הדין נקבע: **"לא יכול להיות ספק בעינינו, כי שליחת מכתבי ההמלצה עבור טלנסקי, שנעשתה בהיותו של הנאשם שר, תוך שימוש בניירות מכתבים רשמיים של משרד התמ"ת, הייתה התנהגות פסולה אשר העמידה את הנאשם במצב של ניגוד עניינים. כפי שעלה מהפרק העובדתי שנדון לעיל, טלנסקי תרם לנאשם במהלך השנים סכומי כסף גדולים ומשמעותיים ביותר. בנסיבות אלו, הנאשם חייב היה להימנע מכל פעולה עבור טלנסקי שבמסגרתה נעשה שימוש בסממנים שלטוניים מובהקים. כתיבה של מכתבי המלצה על גבי נייר מכתבים רשמי של משרד ממשלתי, היא למעשה ניצול של 'משאב' ציבורי מוגבל הנעשית לטובת אדם המקורב לנאשם בצורה ברורה, כאשר ניתן אף לומר כי הנאשם מחויב כלפיו ותלוי בו. טענתו של הנאשם שלפיה לא נפל פסול עקרוני בכתיבת מכתבי ההמלצה לטלנסקי, משום שהוא נהג לכתוב מכתבי המלצה דומים גם למקרים ומקורבים אחרים (וכן לגורמים נוספים), אינה מקובלת עלינו כלל ועיקר. בניגוד לרושם שביקשה הסנגוריה ליצור, כתיבה של מכתבי המלצה עבור גורמים פרטיים-עסקיים על ידי שר בממשלה אינה דבר של מה בכך ואינה מובנת מאליה. לא כל עסק ישראלי יכול לקבל המלצה משר התמ"ת, וברי גם כי שר התמ"ת אינו יכול ואף אינו צריך להעניק המלצה לכל עסק ישראלי אשר פונה ומבקש זאת ממנו... אין לקבל מצב שבו שר בממשלה משתמש בכובעו כשר ובסממנים שלטוניים (בדמות נייר מכתבים רשמי של המשרד הממשלתי) לצורך פעולה המקדמת אדם המקורב לו. לפיכך יש לקבוע כי הנאשם פעל במקרה זה בניגוד עניינים"** (עמ' 456-457).

ג. החזקת כספי מזומן אצל עו"ד אורי מסר:

נקבע כי בתקופה בה כיהן הנאשם כשר התמ"ת, החזיק עבורו אורי מסר בנאמנות סכומי כסף במזומן, בסכום שלמעלה מ- 300,000 דולר. הכספים, שמקורם בתרומות במזומנים, הוחזקו בכספת במשרדו של מסר, ורק הנאשם, מסר ושולה זקן ידעו עליהם. כספים, בסדר גודל של עשרות אלפי דולרים הוכנסו והוצאו מידי פעם לידי הגב' זקן ופעם או פעמיים נמסרו לידי הנאשם (עמ' 466).

נקבע כי בתחילת שנת 2006 העביר מסר את שארית הקופה בסך 150,000 דולר במזומן לשולה זקן, וכי לא בא הסבר מפי הנאשם היכן נמצא הכסף אשר נמסר לזקן עבורו.

נקבע כי גירסת הנאשם לגבי הכספים הינה **"גרסה כבושה, משתנה ומתפתחת"**, כי הנאשם עשה מאמץ להרחיק עצמו מהחזקת הכספים ומידיעה עליהם, וכי עדותו **"מצביעה על גישה שיטתית של ערפול, והסבריו להכחשתו במשטרה הם דחוקים"**. נקבע כי הנאשם חזר ואמר שוב ושוב כי מדובר בכספים פוליטיים כשרים, שלא צריך לדווח על קבלתם או על קיומם **"אך לא נתן הסבר מדוע כספים אלה הוחזקו בצורה זו בלא רישום גלוי ומסודר... ללא בקרה, כאילו כספי תרומות הם הפקר"** (עמ' 466-467).

נקבע כי צבע הכסף בעייתי, משהוחזק במזומן ובמט"ח במשך שנים, ללא רישום גלוי ומסודר, לאחר שאורי מסר לא מיהר לחשוף את עצם קיום קופת המזומנים, הנאשם התכחש לכסף זה תקופה ממושכת בחקירות המשטרה, מסר העדיף להיפטר מיתרת הכסף כאשר החלו "חררוחים", הכסף, שהיה ידוע רק לשלושה, נעלם ללא עקבות, הגב' זקן העדיפה לשתוק והנאשם ומסר העידו כי הם יודעים מעט מאוד על כספים אלה (עמ' 467).

5. בסופו של דבר זיכה בית המשפט את הנאשם, מחמת הספק.

לעניין קבלת הכספים והחזקתם, בחן בית המשפט את מעשיו של הנאשם בהתאם לכללי ועדת אשר, וקבע כי ככל שמדובר בכספים פוליטיים, אין בהחזקתם עבירה.

לגבי הכספים שהוחזקו בקופה הסודית נקבע: **"אין לפנינו ראיה בכתב כי נעשה שימוש פוליטי בכספים אלה. ישנן ראיות על הוצאות מינוריות לפעולות פוליטיות שלא ניתן לקשרן ישירות לכספים שבחזקת מסר. עם זאת, גם אין לפנינו ראיה כי נעשה שימוש פרטי בכספים אלה. במצב דברים זה, ובהיות נטל הוכחת האישום רובץ על כתפי המאשימה, לא נוכל לקבל את טענתה ולקבוע במידת הוודאות הנדרשת במשפט פלילי כי מדובר**

בכספים פרטיים של הנאשם, להבדיל מכספים שהוגבלו על ידי תורמיהם לשימושים פוליטיים בלבד" (עמ' 466).

לגבי הכספים בכללותם, ובהם הכספים שהוחזקו בקופה, מימון שהיית הנאשם במלון בווינגטון ומתן 15,000 דולר במזומן במלון בניו יורק, נקבע כי "גם אם נניח כי הנאשם הפר את כללי ועדת אשר בהימנעותו מהדיווח על הכספים שהחזיק עו"ד מסר, גם אז לא הגיע מחדל זה כדי עבירה פלילית של הפרת אמונים. כך גם באשר למימון שמימן טלנסקי את שהותו של הנאשם בבית המלון בווינגטון ובסכום המזומן בסך 15,000 דולר שנתן טלנסקי לנאשם במלון בניו יורק" (עמ' 473).

גם לגבי הדיווח החסר למבקר המדינה, כמפורט בהכרעת הדין, הגיע בית המשפט למסקנה כי באי דיווח על הכספים שקיבל הנאשם מטלנסקי או מתורמים גדולים אחרים, וכן בהחזקת הכספים בכספת, לא עבר הנאשם עבירה פלילית, שכן, כך נקבע, בהתאם לכללי ועדת אשר לא חלה חובת דיווח על כספים פוליטיים, והמאשימה לא הוכיחה כי מדובר בכספים פרטיים של הנאשם.

ולגבי פעילותו של הנאשם בתמיכה לעסקיו של טלנסקי, הגיע בית המשפט למסקנה כי לא היה במעשיו של הנאשם כדי לחצות את הגבול שבין המימון האתי והמשמעת למימון הפלילי, שכן לא הופעלה סמכות שלטונית או סמכות של עובד ציבור, כי מדובר בניצול קשרים אישיים, וכי לא נעשתה על ידי הנאשם פעולה למעקב אחרי הקשר שיזם בין טלנסקי לנמענים ולא נעשו פעולות נוספות על מנת לסייע לטלנסקי.

6. כפי שציינתי לעיל, על בסיס אותן עובדות, כפי שנקבעו על ידי חברי, אני מגיעה למסקנה שונה.

א. עניינה של עבירת הפרת אמונים פורט בהרחבה בהכרעת הדין וחזר עליה בתמצית חברי סגן הנשיא כבוד השופט צבן בהכרעת הדין המשלימה.

מדובר בעבירה שנועדה לסייע לחברה בשמירה על טוהר השירות והשורות, למניעת סטיות מהשורה ולהבטחת אמון הציבור במשרתי הציבור. מדובר בכלי שנועד לבנות מינהל ציבורי תקין, הגינות וטוהר מידות. וכדברי כבוד השופט חשין: "מדברים אנו בעבירה שקשה להגזים בחשיבותה מבחינתם של המינהל התקין, אינטרס הציבור וטוהר המידות של עובדי הציבור" (דנ"פ 1397/03, מדינת ישראל נ' שמעון שבס (30.11.2004)). וכן דברי כבוד השופט גולדברג: "לשונו של סעיף זה רחבה דייה כדי לכלול בו מעשה שאינו רק אירוע פנימי, אלא גם פוגע בתדמית של

השירות הציבורי ומערער את אמון הציבור בו. מעשה כזה מעורר אותו חשד ואותה לזות שפתיים הפוגעים באמון הציבור בטוהר השירות והשורות... (ע"פ 4148/96 מדינת ישראל נ' גנות (29.12.96), בעמ' 387).

מאחר שמדובר בעבירה שגבולותיה מעורפלים, יש לבחון כל מקרה בזהירות ולהבחין בין האיסור הפלילי לבין התנהגות שאיננה פלילית. עם זאת **"באותה מידה יש להיזהר מפני סכנה אחרת הרובצת לפתחו של בית המשפט. יש להימנע מלתת לעבירה פירוש מצמצם, אשר ישלול מהחברה הישראלית מכשיר חשוב בשמירה על הערכים המונחים ביסוד השירות הציבורי"** (דנ"פ שבס, פסקה 31).

ב. הנאשם, בתקופת היותו שר התמ"ת (בשנים 2003-2005), היה כפוף גם ל"**כללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים**" (להלן: "**כללי ועדת אשר**"). בכללים אלה, על פי הנוסח המתוקן משנת 2003, מספר הוראות רלוונטיות לענייננו (ילקוט הפרסומים 5147 מיום 16.1.2003):

סעיפים 3 ו- 4 - מילוי התפקיד ללא משוא פנים וחובה למנוע ניגוד עניינים;

סעיף 6 - איסור קבלת שכר או טובת הנאה, זולת השכר שמשלמת המדינה;

סעיפים 10 ו- 17 - החובה להגיש הצהרת הון שנתית והצהרת הון בתחילת הכהונה, תוך פירוט ההון, הנכסים, הזכויות וההתחייבויות של השר ובני משפחתו, וכן המקורות והסכומים של הכנסותיהם של השר ובני משפחתו.

ג. העובדות, כפי שנקבעו בהכרעת הדין, מובילות, לעניות דעתי, למסקנה כי מעשיו והתנהלותו של הנאשם, היה בהם משום חריגה מטוהר השירות, התנהלות בניגוד למינהל ציבורי תקין, ופגיעה ממשית באמון הציבור במשרתי הציבור. כן אני סבורה כי במעשיו עבר הנאשם על הוראות כללי ועדת אשר, בכך שקיבל טובות הנאה ופעל תוך ניגוד עניינים.

ד. בדיקת כל מעשה ומעשה, כל אירוע בפני עצמו, יכולה להביא למסקנה לפיה המעשים אינם מגיעים כדי עבירה פלילית. אולם מבט על, התייחסות למעשים כמכלול, מעידים על קבלת כספים במהלך שנים רבות, למעלה מעשר שנים, חלקם כספים "כשרים" וחלקם "אסורים", כאשר במקביל, במהלך אותה תקופה, מקבל טלנסקי טובת הנאה מהנאשם. טובת ההנאה אף היא, כשלעצמה, אולי איננה נראית בעלת משקל רב - כובד המשקל מצוי **בהקשר ומכלול המעשים**.

קבלת הכספים מטלנסקי, על פי הכרעת הדין, מתחילה כתרומה לבחירות לעיריית ירושלים בשנת 1993 בסכום שאינו גדול. בשנת 1997 מדובר בהעברת עשרות אלפי דולרים למימון הוצאות ההגנה של הנאשם. בשנת 2002 מדובר כבר

במאות אלפי דולרים לכיסוי חוב לעמותה, אשר הנאשם ערב לו אישית. בין לבין ממשיכים לזרום כספים מטלנסקי לנאשם - 30,000 דולר במאי 2002 בבחירות לראשות הליכוד, ובשנת 2005 תשלומים למלון לשהותו של הנאשם במהלך נסיעה פרטית וכן 15,000 דולר במזומן, כספים שללא ספק נועדו לשימוש הפרטי של הנאשם ולא ככספי תרומות פוליטיות. בנוסף, במהלך אותה תקופה, הועבר כסף מזומן שהוכנס לקופה הסודית.

תוך כדי, בשנת 2005, מסייע הנאשם לעסקיו של טלנסקי. מדובר אמנם "רק" בכתיבת מכתבים ובישיחה טלפונית, לאנשי עסקים שיש בכוחם לקדם את עסקיו של טלנסקי, אך כפי שנאמר בהכרעת הדין - **"שליחת מכתבי ההמלצה עבור טלנסקי, שנעשתה בהיותו של הנאשם שר, תוך שימוש בניירות מכתבים רשמיים של משרד התמ"ת, הייתה התנהגות פסולה אשר העמידה את הנאשם במצב של ניגוד עניינים. כפי שעלה מהפרק העובדתי שנדון לעיל, טלנסקי תרם לנאשם במהלך השנים סכומי כסף גדולים ומשמעותיים ביותר. בנסיבות אלו, הנאשם חייב היה להימנע מכל פעולה עבור טלנסקי... כאשר ניתן אף לומר כי הנאשם מחויב כלפיו ותלוי בו...".** לא ניתן להקל ראש בפעילותו של הנאשם לטובת טלנסקי, מצומצמת ככל שתהייה, כשזו קשורה קשר בלתי נפרד לכספים שמזרים טלנסקי לנאשם, וכפי שנקבע בהכרעת הדין, הנאשם מחויב כלפי טלנסקי ותלוי בו. מדובר במעשים שעשה הנאשם תוך ניגוד עניינים ובניגוד לחובתו לפעול במסגרת תפקידו ללא משוא פנים.

ה. לכן יש להוסיף את מאות אלפי הדולרים שהוחזקו בקופה הסודית.

כפי שציין כבוד השופט צבן, בתקופה הרלוונטית, קבלת כספי תרומות פוליטיות לא הייתה מעשה אסור, להבדיל מקבלת כספים פרטיים.

לטעמי, כבר בשלב הראשון של המשפט, עמדה המאשימה בנטל המוטל עליה להראות כי מדובר בכספים אישיים להבדיל מכספים פוליטיים, ומכאן שקבלתם והחזקתם מהווה עבירה על החוק:

ראשית, נקבע כי בתקופת התמ"ת העביר טלנסקי לנאשם ועבור הנאשם כספים במזומן, סכומי כסף קטנים של מאות או אלפי דולרים, ותרומות שהועברו לקופה אצל אורי מסר, שלא ניתן לקבוע בוודאות את סכומן (עמ' 434).

שנית, אופן העברת הכספים, במזומן, במעטפות, בסתר.

שלישית, בתקופה זו החזיק אורי מסר עבור הנאשם, בכספת, סכומי כסף במזומן בסכום שלמעלה מ-300,000 דולר.

רביעית, אופן התנהלות הנאשם לגבי הכספים - החזקת הכספים במזומן ובמט"ח במשך שנים, בסתר, ללא דיווח, ללא רישום גלוי ומסודר, בקופה סודית אשר רק הנאשם, עו"ד אורי מסר והגב' שולה זקן יודעים על קיומה (עמ' 467).

חמישית, בשנת 2006 הוצאה יתרת הכסף בסך 150,000 דולר מהקופה, ועקבותיו של כסף זה נעלמו.

העובדה שמדובר באיש ציבור, שר בממשלה, המקבל מאות אלפי דולרים בستر, מחביא את הכספים בכספת סודית, יש בה כשלעצמה כדי להעיד על כך שלא מדובר בכספים כשרים, שלא מדובר בכספים לשימוש לצרכים פוליטיים בלבד. בכך עמדה המאשימה בנטל המוטל עליה להראות כי הכספים שהוחבאו על ידי הנאשם בקופה הסודית, אינם כספים פוליטיים, ממילא הינם כספים פרטיים, וממילא יש בקבלתם ובהחזקתם הכנסות שאינן מותרות לשר בממשלה.

מכאן ואילך עבר הנטל לנאשם להראות כי השתמש בכספים כולם לצרכים פוליטיים.

יצוין כי מאחר שהשימוש בכספים אמור להיות ידוע לנאשם, יכול היה להביא ראיות לכך שאף שהכספים נחזים להיות כספים לא כשרים, לא כך הם פני הדברים ונעשה בהם שימוש פוליטי. אך הנאשם הביא ראיות **"על הוצאות מינוריות לפעולות פוליטיות שלא ניתן לקשרן ישירות לכספים שבחזקת מסר"** (עמ' 466) ומכאן שהוכח במידה הנדרשת כי חלק נכבד מכספי הקופה היה כספים פרטיים.

זאת ועוד, כאמור, 150,000 דולר שנותרו בקופה בתחילת שנת 2006 נעלמו כלא היו, ולא ניתן הסבר מפי הנאשם היכן נמצא כסף זה (עמ' 466). מכאן, שמדובר בכסף פרטי של הנאשם.

יתרה מזו, כפי שנקבע בהכרעת הדין (עמ' 446-447): **"גרסת הנאשם בכל פרשיית הכספים הללו, הינה גרסה כבושה, משתנה ומתפתחת. תחילה במשטרה, התכחש כליל לכספים אלו, ואילו בבית המשפט מסר גרסה סותרת ומתחמקת שלפיה ידע שאורי מסר ניהל כספים והחזיקם אך לא ידע עליהם כל פרט נוסף, אף שמסר אמר במפורש כי דיבר איתו על כך לא פעם ולא פעמיים. התעלמותו הברורה של הנאשם מ'העלמות' אותם 150,000 דולר, ואי מתן הסבר מוצק או הוכחה ברורה על ידו לשימושים שנעשו במאות אלפי דולרים, מלמדים כי הנאשם לא חפץ בחשיפת קיומה של קופת מזומנים זו... מעקב אחרי עדותו בנושא זה מצביע על גישה שיטתית של ערפול, והסבריו להכחשתו במשטרה הם דחוקים..."**. גירסתו הכבושה של הנאשם ושקריו מחזקים אף הם את ראיות המאשימה, לפיהן הכספים שהוחזקו בכספת הסודית לא היו כספים פוליטיים אלא כספים שנעשה בהם שימוש לצרכים פרטיים של הנאשם.

ו. לסיכום, מדובר בקבלת כספים, סכומי כסף גבוהים, על ידי עובד ציבור, בניגוד לחוק. זאת ועוד, גם על פי כללי ועדת אשר, מדובר ב"הכנסות אחרות" שאסור לשר לקבל, ובמעשים שיש בהם משום משוא פנים. מדובר בהתנהלות שיש בה "ניגוד עניינים" בין מילוי תפקידו של הנאשם כשר לבין ענייניו האישיים, בניגוד לכללי ועדת אשר. מדובר במעשים

מעוררים חשד, הפוגעים בתדמית של השירות הציבורי ומערערים את אמון הציבור בו, המגיעים לכדי הפרת אמונים.

7. אשר להכרעת הדין המשלימה - כאמור, מקובלות עלי קביעותיו של חברי לגבי קבילות ומשקל הראיות הנוספות. כך גם באשר לראיות הנוגעות לקבלת הכספים מטלנסקי, ובהם מעל 150,000 דולר כספים במזומן שהוכנסו לקופה הסודית, ובאשר לראיות הפוזיטיביות המעידות על שימושים פרטיים שעשה הנאשם בכספי הקופה הסודית, להבדיל משימוש פוליטי.

8. הנאשם בחר שלא להעיד בשלב זה של המשפט.

שתיקתו בשלב זה הינה "שתיקה צורמת", לאחר שבחלקו הקודם של המשפט דחה בית המשפט חלק נכבד מגירסתו של הנאשם, ונקבע כי הנאשם מסר גרסה כבושה, מעורפלת וכי הסבריו דחוקים. לנאשם ניתנה הזדמנות נדירה לתקן את הרושם שהותיר בעדותו. שתיקתו מעידה כי בעדות נוספת לא היה צפוי תיקון כלשהו. ניתנה לנאשם הזדמנות פז להשלים ראיותיו, ולנסות להראות כי עשה בכספים האמורים שימוש פוליטי בלבד, אך הוא לא ניצל הזדמנות זו.

ההגנה תקפה את קבילות ואמינות הראיות החדשות, טענה לגבי אמינות עדותה של הגב' זקן וטענה לגבי פגמים בהקלטות וברישומי היומן ולגבי משקלן של הראיות. אך גרסה נגדית כלשהי, מהאדם היחידי שיכול היה למסור אותה, לא באה.

בנסיבות אלה, יש בשתיקתו של הנאשם, בין מכח הוראות החוק ובין מכח ההיגיון והשכל הישר, בבחינת סיוע לראיות שהובאו על ידי המאשימה.

9. והערה לאמור בסעיף 62 להכרעת הדין המשלימה - להבדיל מעמדת חברי, אני סבורה כי הסיוע שנתן הנאשם לעסקיו של טלנסקי, היה תוך ניגוד עניינים, כאשר הנאשם מקבל טובות הנאה מטלנסקי והוא מחוייב כלפיו ותלוי בו, וכי מעשיו של הנאשם במקרה זה הגיעו לכדי הפרת אמונים, כמפורט בסעיף 6ד' לעיל.

10. לסיכום, מדובר בשר המקבל עשרות אלפי דולרים, מחזיק בהם ללא דיווח, בקופה סודית, ועושה בהם שימוש לצרכיו האישיים. במעשה שיש בו כדי לפגוע באמון הציבור ובטוהר המידות, ומכאן שנעברה עבירה של הפרת אמונים.

מעשים אלה של הנאשם, שהיה בהם קבלת טובת הנאה נוספת על שכרו של הנאשם כשר, נעשו בניגוד לכללי ועדת אשר, ובכך משנה תוקף לקביעה כי מדובר במעשים אסורים כמפורט לעיל.

מאחר שהוכח כי אין מדובר בכספים פוליטיים, אי דיווח למבקר המדינה על כספים אלה, היה בו הפרת אמונים וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, כמפורט בדברי כבוד השופט צבן.

11. לפיכך, כאמור, מקובלת עלי המסקנה לפיה יש להרשיע את הנאשם בעבירות של מרמה והפרת אמונים וקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות.

רבקה פרידמן-פלדמן, שופטת

התוצאה

בפרקים א-ה לאישום השני, פרשת טלנסקי, אנו מרשיעים את הנאשם בעבירות של מרמה והפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשין; ובעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות לפי סעיף 415 (סיפא) לחוק.

ניתנה היום, י' בניסן התשע"ה, 30 במרץ 2015, במעמד הצדדים.

רבקה פרידמן-פלדמן, שופטת

משה סובל, שופט

יעקב צבן, סגן נשיא